

Årsredovisningen 2023

Denna titel kan laddas ner från: [Livsmedelsverkets publikationer \(www.livsmedelsverket.se\)](http://www.livsmedelsverket.se)

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2024.

Författare:

Livsmedelsverket

Rekommenderad citering:

Livsmedelsverket. 2024. Årsredovisning 2023. Uppsala.

Livsmedelsverket

Dag Hammarskjölds väg 56,

752 37 Uppsala

Tel. 018 17 55 00

Omslag: Krister Engström

Inlaga: Patrik Lundin, Johnér

Generaldirektören har ordet

Flera förtroendemätningar gjorda under 2023 visar att Livsmedelsverket har ett högt förtroende – hos allmänhet, kontrollmyndigheter och företag samt bland de som arbetar med offentliga måltider och med folkhälsa. För oss som myndighet är det oerhört viktigt. Den man litar på lyssnar man på. Förtroende byggs i vardagen och där gör Livsmedelsverket ett stort arbete som vilar på vetenskaplig grund. Vi gör riskvärderingar, provtagningar av hälsoskadliga ämnen och näringsämnen samt matvaneundersökningar. Vi följer också aktuell forskning, konsumtionsmönster och trender. Det är genom att ta fram fakta och sprida kunskap som vi gör oss förtjänta av förtroendet.

Innovation

Vi lever i ett komplext samhälle och företag i livsmedelsbranschen har ett omfattande regelverk att förhålla sig till. Livsmedelsverket har en viktig roll att fylla genom att underlätta för företagen. Här ser jag innovation som en nyckel. Under 2023 har vi utvecklat nya e-tjänster för företag, testat tjänstedesign för att få insikter om företagens behov och tagit fram nya former för dialog. Även internt har vi jobbat med innovation, där medarbetare gått kurser och deltagit i workshoppar. Innovation är ett viktigt redskap för att hänga med i utvecklingen i en snabbt föränderlig värld.

Beredskap och hållbar livsmedelskonsumtion

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats. Tillsammans med många andra myndigheter bygger Livsmedelsverket Sveriges beredskap för kris och ytterst krig. Under året har vi bland annat utvecklat vår egen krisledningsfunktion, gett stöd till kommunerna i deras måltidsverksamhet och genomfört beredskapsövningar. Arbetet med Natofrågor har intensifierats, vi har fått ett närmare samarbete med aktörerna i beredskapssektorn och en ökad kunskap om hotbilden mot Sverige. Vi har också inrättat ett nationellt beredskapslaboratorium för mikrobiologiska dricksvattenanalyser. Mycket återstår att göra, men Livsmedelsverket och sektorn har tagit stora kliv framåt. Mat och dricksvatten är en livsviktig del av den svenska beredskapen. För att skapa en robusthet i samhället krävs det att människor är friska, har tillgång till vatten och får i sig den näring de behöver. Precis som med förtroendet är matvanor något som grundläggs i vardagen. Där ser jag hållbar livsmedelskonsumtion som en viktig del i den beredskap och robusthet vi nu bygger i Sverige.

Annica Sohlström

Generaldirektör

Innehåll

1	Resultatsredovisning	5
1.1	Livsmedelsverkets roll och uppdrag	5
1.2	Ekonomisk översikt.....	6
2	Säkra livsmedel.....	7
2.1	Riskvärdering och undersökning av livsmedel	7
2.2	Underlätta för företag att göra rätt och skapa goda förutsättningar för livsmedelsföretag	13
2.3	Livsmedelskontrollen.....	19
3	Redlig livsmedelshantering	29
3.1	Underlätta för företag att märka rätt.....	29
3.2	Upptäcka och förhindra fusk i livsmedelskedjan.....	30
4	Hållbar livsmedelskonsumtion	33
4.1	Innehåll av näringsämnen i livsmedel och livsmedelskonsumtion	33
4.2	Förbättra förutsättningarna för att äta hållbart.....	34
5	Civilt försvar	41
5.1	Sektorsmyndighet.....	41
5.2	Beredskapsmyndighet	42
6	Internt utvecklingsarbete	48
6.1	Hållbart medarbetar- och ledarskap	48
6.2	Effektivt och kvalitetssäkrat verksamhetsstöd.....	50
6.3	Avgiftsområden	52
6.4	Tilläggsupplysningar till resultatredovisningen	53
7	Finansiell redovisning	55
7.1	Sammanställning över väsentliga uppgifter	55
7.2	Resultaträkning.....	56
7.3	Balansräkning	57
7.4	Anslagsredovisning	59
7.5	Tilläggsupplysningar	64
7.6	Ersättningar och andra förmåner	66
7.7	Noter.....	67
8	Fastställande av årsredovisning 2023	77

1 Resultatsredovisning

1.1 Livsmedelsverkets roll och uppdrag

Livsmedelsverket arbetar för att maten som produceras, säljs och serveras i Sverige ska vara säker och ärlig och för ett samhälle där det är lätt för människor att äta på ett hälsosamt och hållbart sätt.

Med säker mat menar vi att ingen ska bli sjuk på grund av farliga ämnen eller smittor i mat och dricksvatten. Ärlig mat är för oss att konsumenten får rätt information om maten, att innehållsförteckningen stämmer, att märkningen inte lovar mer än den kan hålla och att det inte förekommer fusk i livsmedelsproduktionen. För Livsmedelsverket är hållbarhet att mat och dricksvatten produceras så att människor, djur och miljö mår bra både idag och i framtiden och att alla som bor i Sverige äter på ett sätt som motverkar sjukdom och främjar jämlik hälsa.

Våra verktyg är kunskap, råd, regler och kontroll och våra målgrupper är konsumenter, kontrollmyndigheter, livsmedelsföretag och aktörer inom folkhälsoområdet.

Livsmedelsverket arbetar också för en trygg livsmedels- och dricksvattenförsörjning i vardag och kris. Livsmedelsverket är både beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet för Sveriges livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Myndigheten ansvarar även för nationell samordning av dricksvattenfrågor och leder en nationell vattenkatastrofgrupp.

Med utgångspunkt i Livsmedelsverkets uppdrag tar ledningsgruppen varje år fram en inriktning med långsiktiga och treåriga mål, som ligger till grund för verksamhetsplaneringen. Målen följs upp kontinuerligt under året för att bedöma verksamhetens resultat och utveckling. Uppföljningen görs utifrån indikatorer som bland annat mäter befolkningens matvanor, läget i livsmedelskontrollen, förtroendet för Livsmedelsverket och myndighetens egen miljöpåverkan.

Livsmedelsverket lyder under Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Årsredovisningen utgår från förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket och från myndighetens regleringsbrev.

1.2 Ekonomisk översikt

Livsmedelsverkets totala kostnader 2023 uppgick till 754 789 tkr.

Samtliga kostnader har fördelats på verksamhetsområdena enligt nedan. Livsmedelsverket har valt att ändra indelningen av verksamhetsområden för att bättre matcha myndighetens instruktion och målstruktur.

Tabell 1: Livsmedelsverkets kostnader och intäkter 2021–2023 (tkr)

2023					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Säkra livsmedel	212 369	305 175	552 110		79 331
Redlig livsmedelshantering	7 336	744	8 080	1	
Hållbar livsmedelskonsumtion	50 743	14 935	65 206		
Civilt försvar	102 810	26 445	129 393		
Summa	373 258	347 298	754 789	1	79 331
2022					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Säkra livsmedel	222 145	279 607	528 806		76 327
Redlig livsmedelshantering	7 582	48	7 630	5	
Hållbar livsmedelskonsumtion	55 067	12 279	65 538		
Civilt försvar	72 942	22 080	95 022		
Summa	357 736	314 014	696 996	5	76 327
2021					
Verksamhetsområde	Intäkter av anslag	Intäkter utöver anslag	Kostnader	Uppbörd	Lämnade bidrag
Säkra livsmedel	246 930	255 801	500 222		62 613
Redlig livsmedelshantering	5 843	67	5 910	55	
Hållbar livsmedelskonsumtion	50 776	10 424	61 200		
Civilt försvar	62 005	18 859	80 857		
Summa	365 554	285 150	648 188	55	62 613

2 Säkra livsmedel

Sverige har i ett internationellt perspektiv både säker mat och säkert dricksvatten. Det visar bland annat de undersökningar som Livsmedelsverket har gjort under året. Livsmedelsverket bidrar till att upprätthålla den höga nivån av säkerhet genom att bedriva omvärldsbevakning, bibehålla förmågan att analysera smittor och kemiska ämnen, riskvärdera och vid behov vidta åtgärder, stödja aktörer i livsmedelssektorn samt genomföra offentlig kontroll.

För att målet säkra livsmedel ska uppnås behöver företagen se till att deras produkter är säkra. Livsmedelsverket arbetar för att underlätta för företagen, bland annat genom att bjuda in branscher och företag till dialog inför framtagning av nya regelverk, både nationellt och internationellt. Vi arbetar också aktivt med att vägleda och informera på vår webbplats, granska branschriktlinjer samt utveckla samarbetsformer och dialogen med livsmedelssektorn.

Resultaten från förtroendeundersökningar bland livsmedelsföretag ligger stabilt på över 70 % under de senaste åren, vilket tyder på ett i grunden högt förtroende för Livsmedelsverket. Undersökningarna visar dock att det finns utrymme för förbättringar när det gäller hur Livsmedelsverket förstår företagens situation och hur vi underlättar för företagen att bedriva sin verksamhet.

En riskbaserad och likvärdig kontroll är viktig för att mat och dricksvatten ska vara säkra. Det finns fortfarande stora olikheter mellan kontrollmyndigheterna vad gäller exempelvis kontrollfrekvens, bedömning av avvikelser och huruvida kontrollen är riskbaserad. De insatser som Livsmedelsverket genomförde under 2023 har haft viss effekt på likvärdigheten, främst när det gäller avvikelshantering och att kontrollen fokuseras på vissa områden. Införandet av en ny riskklassningsmodell från 2024 förväntas leda till att kontrollen inom de närmaste åren blir mer riskbaserad och likriktad.

2.1 Riskvärdering och undersökning av livsmedel

För att minska negativa hälsoeffekter av mikrobiologiska faror och kemiska risker krävs dels att vi aktivt följer och värderar vetenskaplig litteratur, dels att vi har vetenskapliga underlag som visar vad som finns i det vi äter, och i vilka halter. Vårt vetenskapliga arbete med kartläggningar, undersökningar och riskvärderingar ligger till grund för de hanteringsåtgärder som sedan beslutas av Livsmedelsverket och andra myndigheter för att minska riskerna och förbättra folkhälsan.

Under 2023 har arbetet bland annat bestått av bedömningar och stöd inom ramen för Livsmedelsverkets egen kontrollverksamhet, inklusive gränskontroll, när gränsvärden för mikrobiella agens och kemiska ämnen överskrids. Därmed har osäkra livsmedel kunnat plockas bort från marknaden.

Vetenskapliga riskvärderingar som underlag för nya kostråd, regler och gränsvärden har också tagits fram för att minska riskerna och öka nyttan med det vi äter.

Våra undersökningar av blod och bröstmjölk visar att det även fortsatt är viktigt att följa den svenska befolkningens exponering för miljöföroreningar. Under många år har till exempel halterna av dioxin och PCB sjunkit, vilket betyder att åtgärderna mot exponering ger effekt. Dessa resultat kan användas för att ytterligare stödja lagstiftningen som syftar till att minska mängden oönskade kemikalier i samhället.

2.1.1 Nya faror och riskvärderingar

Under 2023 har Livsmedelsverket gjort en rad mikrobiologiska riskvärderingar. Nedan följer några exempel på dessa:

- Riskvärdering om Salmonella i löskokta ägg i samband med det äggrelaterade Salmonellautbrottet under vintern 2022/2023. Underlaget användes för att ta fram råd till konsumenter som redan hade köpt potentiellt Salmonellasmittade ägg.
- Riskvärdering om bakterietillväxt i livsmedel som förvaras i kylskåp vid elavbrott för Livsmedelsverkets arbete med krisberedskap.
- Riskvärdering om mikrobiologiska risker med utomhushantering av småskaliga rökar i syfte att utreda möjligheten till regellättnader för småskaliga livsmedelsproducenter.

Det femåriga EU-programmet OHEJP (One Health European Joint Programme) avslutades 2023. Livsmedelsverket har bland annat deltagit i utvecklingen av riktlinjer för nationella riskanalyser baserade på One Health-principen. Här tas inte bara människohälsa, utan även djurhälsa och miljöaspekter med i analysen, vilket är viktigt för att man ska kunna få ett helhetsgrepp om till exempel zoonotiska sjukdomar. Livsmedelsverket har hjälpt till att ta fram information om förekomst av parasiten *Toxoplasma gondi* i livsmedelsproducerande djur. Den här informationen kommer att kunna användas i framtida riskvärderingar.

2.1.2 Nya kemiska faror och riskvärderingar

Under 2022 och 2023 ökade antalet förfrågningar om riskvärderingar i samband med överskridanden av gränsvärden från gränskontrollen, vilket har bidragit till att fler livsmedel stoppats vid gränsen. Antalet underlag vid larm i EU och andra riskvärderingar av kemiska ämnen ligger relativt konstant över åren. Underlagen bidrar till säkrare livsmedel för konsumenterna.

Tabell 2: Riskvärderingar av kemiska ämnen under åren 2021–2023 och vad de har använts till.

Riskvärderingar	Antal 2023	Antal 2022	Antal 2021	Slutsats och vad de har använts till
Överskridanden av gränsvärden för kemiska ämnen i livsmedel	32	19	8	Alla livsmedel med halter över gränsvärdet stoppas. Flera har resulterat i larm inom EU.
Underlag vid larm i EU om risker med kemiska ämnen i livsmedel	10	10	9	Flera underlag har bidragit till att livsmedel har stoppats.
Andra riskvärderingar av kemiska ämnen på uppdrag av avdelningarna för Råd och reglering och Livsmedelskontroll	3	5	7	Underlagen har bidragit till bland annat riktvärden, konsumentråd och vägledning till kommuner och företag.
Riskvärderingar inom EU-samarbeten	18	8	10	Underlagen bidrar till lagstiftning och gränsvärden inom EU samt andra hanteringsåtgärder.
Riskbedömning i samband med produktgodkännanden för bekämpningsmedel	79	97	93	Underlagen har bidragit till att bekämpningsmedel inte medför oacceptabla risker för hälsa och miljö i Sverige.
Totalt antal riskvärderingar	142	139	127	

2.1.3 Förekomst av hälsoskadliga ämnen i befolkningen

Livsmedelsverket samlar regelbundet in prover av blod, urin och modersmjölk från den svenska befolkningen för att analysera förekomsten av miljöföroreningar och andra hälsoskadliga ämnen som vi kan få i oss via maten.

Nya resultat rörande de hälsofarliga ämnena PCB och dioxin i blod från barn i Sverige visar att halterna ligger omkring eller under de nivåer som kan anses säkra enligt Efsas riskvärdering. Detta är glädjande eftersom teoretiska exponeringsberäkningar har visat att medexponeringen från livsmedel ligger över det fastställda tillåtliga veckointaget inom alla åldersgrupper.

En ny utvärdering har visat att redan vid halter av PFAS i dricksvatten omkring gränsvärdet (4 ng/l) kan förhöjda halter ses i blod från ungdomar i Sverige. Detta tyder på att dricksvatten är en betydande källa till PFAS-exponering. Sveriges nya gränsvärde för PFAS i dricksvatten kommer sannolikt att leda till minskad exponering i den svenska befolkningen.

2.1.4 Förekomst av hälsoskadliga ämnen i maten

Livsmedelsverket ansvarar för ett antal nationella provtagningsprogram för livsmedel. Några av dem är reglerade i EU-lagstiftningen, medan andra är fastställda på nationell nivå. Programmen fokuserar på de livsmedel där riskerna bedöms vara störst.

Från 2023 ställer en ny EU-förordning krav på årliga nationella provtagningsprogram för främmande ämnen (kontaminanter). Det har lett till att antalet prover för dessa ämnen, inklusive dioxiner och PCB, har ökat betydligt i förhållande till tidigare program.

Tabell 3: Resultat av provtagning och analys inom ramen för nationella provtagningsprogram

	2023	2022	2021
<i>Rester av bekämpningsmedel i vegetabilier</i>			
Antal prover	221	270	865
Antal överskridanden	6	13	37
<i>Läkemedelsrester och andra främmande ämnen i animalier</i>			
Antal prover	3 980	4 788	4 968
Antal överskridanden	2	7	2
<i>Salmonella</i>			
Antal prover	30 699	30 685	29 082
Antal överskridanden	21	12	15
<i>Kontaminanter</i>			
Antal prover	557	70**	70**
Antal överskridanden	8*	0	0
<i>Kontroll av musslor och mikroalger</i>			
Antal prover	1 495	1 555	1 453
Antal överskridanden	16	77	31
Totalt antal prover	36 972	37 368	36 444
Totalt antal överskridanden	53	109	85
Total andel överskridanden (procent)	0,14	0,29	0,23

* Tre prover var vid tidpunkten för årsredovisningen 2023 inte färdiganalyserade.

** Till och med år 2022 ingick endast dioxiner och PCB i programmet.

Andelen överskridanden i programmet för rester av bekämpningsmedel under 2023 ligger på 2,7 %. Andelen överskridanden i programmet under 2021 (4,3 %) och 2022 (4,8 %) ligger högre än för 2023. Det är svårt att dra några slutsatser om trender i antalet överskridanden då antalet prover under 2022 och 2023 varit avsevärt lägre jämfört med tidigare år.

Livsmedelsverket kontrollerar om djur och animaliska livsmedel innehåller rester av veterinärmedicinska läkemedel och andra rests substanser. Syftet är att kontrollera att godkända läkemedel används på rätt sätt och att otillåtna preparat inte används. Ett fåtal fynd brukar göras varje år, men vissa av dessa kan ha naturliga orsaker eller bero på föroreningar i miljön som djuren fått i sig. Under 2023 gjordes två fynd som föranledde uppföljande åtgärder: ett fall av NSAID i nöt och ett fall av nitrofurantoin i får. Antalet fynd är något lägre än de föregående åren.

Livsmedelsverket tar varje år ett antal prover på slakterier och styckningsanläggningar för nöt, svin och fjäderfä i syfte att kontrollera förekomsten av salmonella. Varje år görs ett antal fynd i kontrollen, och detta betraktas som helt normalt. Under 2023 gjordes 21 fynd, vilket var en ökning jämfört med tidigare år.

Det nya provtagningsprogrammet för kontaminanter från 2023 omfattar alla kontaminanter med gränsvärden och åtgärdsnivåer i vegetabilier och animaliska livsmedel. Programmet hade under 2023 ännu inte nått den omfattning som krävs räknat i antal vegetabilieprover.

Åtta (8) överskridanden av gränsvärden i sju (7) produkter hanterades. Samtliga överskridanden gällde vegetabilier. Fem (5) överskridanden gällde mykotoxiner i spannmålsprodukter, varav två (2) i svensk spannmål. Återstående tre (3) överskridanden gällde bly och PAH i ett och samma kosttillskott samt glycidylfettsyrastrar i majsolja. Ärendena överlämnades till kontrollmyndigheterna för hantering med instruktionen att de provtagna partierna skulle dras tillbaka från marknaden.

Efter att höga halter av algtoxinet Diarrhetic Shellfish Toxin (DST) uppmätts i musslor i många produktionsområden i början av 2023 sjönk halterna under året. De sista höga värdena sågs under januari och februari 2023. I början av 2023 överskreds gränsvärdet för DST vid fem (5) tillfällen i musslor från två produktionsområden. Värdena fortsatte sedan att sjunka och halten var noll i slutet av maj. Områdena som drabbats av DST-halter över gränsvärdet var stängda för skörd vid de aktuella tillfällena, dvs. inga musslor från dessa områden kom ut på marknaden. Inga andra toxiner har överskridit gränsvärdena under 2023.

Antalet fall med höga halter av E. coli i mussla har legat runt normala nivåer under 2023. Vid elva (11) tillfällen har gränsvärdet överskridits. Ett (1) område fick stängas på grund av halter av E. coli över gränsvärdet. Vid två (2) tillfällen infördes en restriktion som innebar att musslorna måste renas innan de släpptes ut på marknaden. Resterande halter över gränsvärdena uppmättes i redan stängda områden.

I planktonprover noterades under 2023 förekomst av den toxinproducerande cyanobakterien Nodularia spumigena. Dess toxin, nodularin, kunde även uppmätas i ostron. För cyanobakterier och dess toxiner finns inga gränsvärden i nationell eller EU-lagstiftning.

2.1.5 Förebygga, identifiera och bekämpa utbrott av livsmedelsburna smittor

Livsmedelsverket har ett övergripande ansvar för att utbrott av livsmedelsburna smittor utreds. Ansvaret för att kontrollera livsmedelsföretag delas mellan Livsmedelsverket, länsstyrelserna och kommunala kontrollmyndigheter. Livsmedelsverket ansvarar även för kontrollen av produkter vid EU-gränsen.

Under 2023 utredde Livsmedelsverket i samverkan med andra myndigheter fem (5) nationella livsmedelsburna utbrott: ett med Salmonella, ett med Listeria monocytogenes, ett med EHEC (enterohemorragisk E. coli) och två med Cryptosporidium (en parasit). För fyra (4) av dessa utbrott var det möjligt att identifiera vilket livsmedel som var smittkälla. När smittkällan är känd är det lättare att bekämpa pågående utbrott och förhindra andra utbrott med samma typ av smittkälla. Ett exempel är utbrottet med Listeria monocytogenes, där vakuumpackad lax identifierades som smittkälla och där Livsmedelsverket bidrog till att bakterieisolat från livsmedel kunde jämföras med isolat från människor som drabbats.

2.1.6 Motverka spridning av antibiotikaresistenta bakterier

Livsmedelsproduktionen bidrar i hög grad till utveckling och spridning av antibiotikaresistens globalt. Därför har Livsmedelsverket sedan ett par år tillbaka inkluderat antibiotikaresistens (AMR) som en del i arbetet med hållbar livsmedelskonsumtion.

Livsmedelsverket deltar i den nationella samverkansfunktionen mot antibiotikaresistens och har även en aktiv roll i det nordiska och internationella arbetet.

Livsmedelsverket har, genom att delta i rundabordssamtal med AMR-ambassadören om Sveriges arbete mot antibiotikaresistens, bidragit till högnivåmötet i FN:s generalförsamling som kommer att hållas under 2024. Livsmedelsverket lyfte hållbarhetsaspekten samt vikten av det internationella arbetet inom ramen för FAO:s och WHO:s organ för internationella livsmedelsstandarder Codex Alimentarius.

2.1.7 Samordning och stöd till myndigheter och laboratorier

Livsmedelsverket är nationellt referenslaboratorium (NRL) för 21 områden inom kemisk och mikrobiologisk livsmedelsanalys, och ingår därmed i det nätverk av nationella referenslaboratorier som finns inom EU, så kallade europeiska referenslaboratorier (EURL). Som NRL är Livsmedelsverkets roll att samordna verksamheten inom respektive kompetensområde och stödja andra myndigheter och laboratorier i landet. Syftet med detta är att harmonisera och säkerställa kvaliteten på analyser i offentlig kontroll. Livsmedelsverket upprätthåller cirka 200 ackrediterade analysmetoder, de flesta inom ramen för NRL-verksamheten.

Under året har Livsmedelsverket bidragit med förbättrade metoder som tar hänsyn till nya gränsvärden och följer aktuell lagstiftning. Ändringar i EU-lagstiftningen fortsätter att ställa krav på EURL/NRL-nätverken. Flera nya ämnen har inkluderats i ansvarområdet, till exempel analys av läkemedelsrester, organiska miljöföroreningar, växttoxiner och genetiskt modifierade organismer (GMO). Tanken är att bredda och öka kvaliteten på analyserna som används inom den offentliga kontrollen. De höjda kraven är dock mycket resurskrävande, vilket har fått till följd att flera av kraven inte kunnat uppfyllas. Flera nationella referenslaboratorier har bidragit till vägledande texter. Till exempel har det nationella referenslaboratoriet för material i kontakt med livsmedel (FCM, Food Contact Materials) tagit fram underlag om vilka material och substanser som kan innebära risker för konsumenter och hur detta kan kontrolleras. Vägledningarna är ett stöd för inspektörer i den nya kontrollen av FCM, så att en tydlig och likriktad kontroll kan uppnås.

För att säkerställa att analys svar är riktiga är det viktigt att laboratorier kan testa och bevisa sin kompetens. Vanligen görs detta genom att laboratorierna deltar i kompetensprövningar, där ett större antal laboratorier samtidigt analyserar identiska prover med okänt innehåll. Livsmedelsverket har sedan 1981 en väl utvecklad verksamhet för framtagning och anordnande av mikrobiologiska kompetensprövningar. Drygt en fjärdedel av deltagarna är svenska laboratorier och ingår i uppdragsverksamheten. Resten av deltagarna är utländska laboratorier och räknas som tjänsteexport.

Tabell 4: Antal deltagande laboratorier i mikrobiologiska kompetensprövningar

	2023	2022	2021
Laboratorier inom EU och EFTA	563	561	587
Laboratorier utanför EU och EFTA	75	69	73
Totalt antal laboratorier	638	630	660

Antalet deltagare i Livsmedelsverkets kompetensprövningar har minskat något varje år, främst på grund av sammanslagningar av laboratorier. År 2023 sågs dock en ökning av antalet deltagare. Detta hör sannolikt samman med att laboratoriernas kvalitetsfokus har ökat.

Att laboratorierna efterfrågar stöd i sitt kvalitetsarbete är också tydligt genom deras intresse för det nationella nätverk för mikrobiologiska laboratorier som drivs av Livsmedelsverket. Vid det senaste tillfället deltog närmare 100 representanter i föreläsningar och diskussioner om bland annat Livsmedelsverkets nya föreskrifter om dricksvatten och beredskap ur ett laboratorieperspektiv. Workshopen gav kompetensutveckling samt möjlighet att utbyta erfarenheter och knyta nya kontakter.

2.2 Underlätta för företag att göra rätt och skapa goda förutsättningar för livsmedelsföretag

2.2.1 Samverkan med bransch, myndigheter och andra berörda parter

Branschorganisationerna är viktiga eftersom de företräder och når många företag. De fyra största är Livsmedelsföretagen (LI), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Visita och Svensk dagligvaruhandel (SvDH), som företräder olika delar av livsmedelskedjan. Branschorganisationerna har efterfrågat effektivare arbetssätt för dialogmöten, och en enklare väg in till Livsmedelsverket. Därför har en koordinatorfunktion inrättats hos Livsmedelsverket. Rollen ska bidra till en bättre dialog med branschen både i vardagen och vid strategiska möten, samt en ökad förståelse för företagens behov så att vi kan arbeta mer proaktivt och strategiskt. Koordinatorfunktionen började testas i oktober 2023 och är tänkt att utvecklas efter hand.

Under september genomfördes en förtroendemätning i form av en totalundersökning riktad till samtliga slakterier och vilthanteringsanläggningar. 41 procent av de tillfrågade besvarade enkäten.

Tabell 5: Andel som svarat med alternativet ”hög” eller ”mycket hög” grad, bland de företag som besvarat enkäten

	2023	2021	2019
Har förtroende för Livsmedelverkets köttkontroll	70	78	63
Anser att Livsmedelsverket underlättar för företagen att bedriva verksamheten	51	43	37
Anser att Livsmedelsverket förstår företagares situation	56	56	44
Anser att Livsmedelsverkets personal som utför kontroll på ens anläggning har gott bemötande	78	81	77

De företag som valt att svara på enkäten redovisar ett något större förtroende över tid för Livsmedelsverkets köttkontroll, även om en viss nedgång noteras mellan 2021 och 2023. Enkäten visade att de stora företagens förtroende för Livsmedelsverket har stigit. Slakterierna och vilthanteringsanläggningarna upplever att förståelsen för företagarna har stärkts något. Livsmedelsverkets kontrollpersonal upplevs ha ett gott bemötande och en god dialog med personalen på anläggningen. En uppföljande kvalitativ undersökning planeras kring företagens syn på Livsmedelsverkets arbete med likriktning av kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverket behöver fortsätta utveckla sin kontroll och samverkan med slakterier och vilthanteringsanläggningar.

2.2.2 Digitalisering och innovativa arbetssätt för att underlätta för företag

FörRätt är en ny nationell e-tjänst för uppgiftsinsamling och start av livsmedelsföretag. Tjänsten underlättar för både kontrollmyndigheter och företag. Bakgrunden är införandet av en ny riskklassningsmodell under 2023 som innebär omklassning av 90 000 befintliga anläggningar, samt registrering av ca 10 000 nya anläggningar årligen. Livsmedelsverket har tillsammans med Tillväxtverket och kommunerna tagit fram enhetliga former och standardiserade mallar och prototyper för kommunala e-tjänster för registrering av företag och inlämnande av uppgifter om verksamheten. Genom att ange standarder för digitala tjänster, snarare än att bara vägleda och föreskriva, använder Livsmedelsverket ett nytt innovativt arbetssätt. Utvecklingen förväntas även resultera i en mer likvärdig kontroll.

Livsmedelsverket har infört ett nytt digitalt verktyg som ger möjlighet att bygga e-tjänster. Med stöd av verktyget har vi utvecklat 18 nya e-tjänster. När vi ersätter blanketter med e-tjänster kan företagen utträta ärenden digitalt, oberoende av tid och plats. E-tjänsten sparar tid och minskar administrationsbördan för både företagen och myndigheten. Den nya digitala lösningen hämtar automatiskt information från Bolagsverket, på sikt även från fler källor, och lämnad information kan återanvändas flera gånger om så önskas. Med e-tjänsten får företagen dessutom en bättre överblick över sina ärenden och möjlighet att följa varje ärendes status. Våra tjänster kan även nå från verksamt.se och under 2024 kommer vi att titta på om de också kan integreras med Mina ärenden på verksamt.se.

Innovationsprojektet om kontroll på distans med stöd av mobiltelefon har fortsatt under 2023. Målet är att utveckla EU-lagstiftningen, vilket skulle innebära mindre klimatavtryck, bättre resiliens, bättre logistik för livsmedelsföretagare, bättre djurskydd och minskade kontrollkostnader. Genomförda studier visar att distanskontroll fungerar både före och efter slakt. Under året har ytterligare utvecklingssteg tagits genom en pilotstudie om att känna lukt på distans. Studien genomförs i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet och Linköpings universitet med målet att ta fram ett underlag för vidare studier. En teknisk möjlighet att känna lukt på distans skulle bidra till likriktning av kontrollen.

OneStop Myndighetsshop är en ny modell för att underlätta för ny innovativ mat. Den har tagits fram inom ramen för Livsmedelsstrategin. Myndigheter testar nya sätt att samarbeta med varandra och med livsmedelsföretag som har innovativa idéer. Idag brister myndigheternas beredskap för de problem som innovativa lösningar i livsmedelsproduktionen kan medföra. Regelverket är inte heller anpassat efter den typen av produktion. Arbetssättet omfattar en företagslots för innovatören, en utvecklingsgrupp av myndighetsexperter och en process där regelhinder lyfts till en övergripande styrgrupp av högre tjänstemän. Detta bedöms spara tid och minska administrationsbördan för både innovatörer och myndigheter. Det nära samordnade arbetssättet ökar även kvaliteten i den samlade handläggningen och bygger in ett lärande för myndigheterna som kan underlätta för framtida innovatörer.

Vi har under det senaste året testat tjänstedesign som ett verktyg för framtagning av innovativa lösningar som underlättar för gårdsmejerister. Tjänstedesign innebär att en tjänst utformas efter målgruppens behov så att den blir mer användarvänlig och relevant. Arbetet genomfördes tillsammans med Naturvårdsverket och Jordbruksverket och gav nya insikter om företagets behov och vardag. Det visade också att de lösningar vi trodde skulle vara till störst

hjälp var både dyrare och krångligare än de som företagen själva helst ville ha. Förslaget som företagen föredrog och som ska testas är webinarier med olika teman där företagen får möjlighet att ställa frågor. På så sätt underlättas deras förståelse samtidigt som det blir lättare för dem att göra rätt.

2.2.3 Regler och villkor som motverkar måluppfyllelsen i livsmedelsstrategin

Under året har Livsmedelsverket sammanställt information om hinder som företag och branscher har lyft vid olika typer av dialoger. Uppgifter om hinder och åtgärdsförslag har även samlats in från medarbetare vid Livsmedelsverket och kontrollmyndigheterna. Dessutom har information hämtats från publicerade sammanställningar och rapporter, bland annat Innovation i livsmedelskedjan (Sweden Food Arena, 2021), Byråkratin i lantbruket belastar och kostar (SLU, 2020) samt Regelförenkling för livsmedelskedjan (Tillväxtverket, 2023). Under hösten har två branschdialoger genomförts tillsammans med Jordbruksverket och Länsstyrelserna för att stämma av sammanställningen och samla in åtgärdsförslag. Vid dialogerna deltog ca 30 representanter från branschorganisationer och företag i hela livsmedelskedjan. I november arrangerades ett gemensamt studiebesök i form av en ”regelsafari” på en mjölkgård för att öka förståelsen för hur företagen upplever myndigheternas regler och villkor.

Sammanfattningsvis lyfter företagen ett svårnavigerat regelverk, brister i bemötande och dålig lönsamhet som några av de största hindren. De mål och samhällsambitioner som regelverken styr mot uppfattas över lag som bra och relevanta, men tolkningen och tillämpningen av dem behöver förtydligas och förenklas. För att åstadkomma detta behöver myndigheterna ett bättre och mer gemensamt systemperspektiv och bättre bemötande.

Otydlighet och svårnavigerat regelverk

Många företag upplever att den sammanlagda regelbördan från många olika myndigheter är svår att överblicka och förstå. Vissa regler styr fel och påverkar livsmedelsproduktionen negativt. På vissa områden saknas regler.

Exempel på åtgärder som kan minska upplevda hinder:

- Stärkt och mer samordnat förenklingsarbete på de myndigheter som har ansvar i livsmedelskedjan.
- Bättre och mer samlad information och rådgivning kring regelverken.

Brister i bemötande, kompetens och service

Flera företag lyfter problem med dåligt bemötande och bristande service i kontakter med myndigheter samt stora skillnader i bedömning och tillämpning mellan olika inspektörer, regioner och länder. Vissa upplever inte att inspektörerna har tillräcklig kompetens inom deras produktionsgren. Företagen pekar också på dålig samordning mellan myndigheter när det gäller tillsynsområden, komplexa frågor och datadelning. Flera företag och branscher upplever att myndigheterna inte tar hänsyn till deras perspektiv när nya regler tas fram, att dialog sker för sent och att konsekvensanalyserna är bristfälliga.

Exempel på åtgärder som kan minska upplevda hinder:

- Höjd kompetens och ökad likvärdighet i livsmedelskontrollen.
- Effektivare ärendehantering vid myndigheterna som ger snabbare och bättre återkoppling till företagen.
- Ökad dialog med företagen i samband med regelutveckling.
- Stöd för att stärka bemötande och rådgivning vid myndigheten.
- Infrastruktur och regeltillämpning som möjliggör datadelning mellan myndigheter.

Otillräcklig ersättning och problem kopplade till konkurrens om resurser

Många företag upplever dålig lönsamhet och att de inte får tillräcklig kompensation för de mervärden de bidrar med i samhället. Företagen upplever också hinder i form av konkurrens om resurser och dessutom att vissa resurser inte kan nyttjas på grund av myndigheternas regler och villkor.

Exempel på åtgärder som kan minska upplevda hinder:

- Översyn av företagens totala kontrollavgifter.
- Konsekvensutredningar gällande tillämpningen av befintligt regelverk.
- Utredningar som utforskar bättre ekonomiska modeller för rättvis konkurrens och lönsamhet i livsmedelskedjan.

Vissa av ovanstående åtgärdsexempel finns redan med i myndigheternas prioriteringar framöver. Inom andra områden kommer utvecklingen dock att kräva extra resurser, till exempel för att skapa en domän för datadelning och utforska användning av AI vid livsmedelsmyndigheterna. Det finns även åtgärder som kräver förändringar av de regler och villkor som styr myndighetens arbete, som att öka Livsmedelsverkets möjligheter att anställa officiella veterinärer från länder utanför EU.

De uppdrag som Livsmedelsverket har fått när det gäller att underlätta jägares leveranser av vildsvin till slutkonsumenter och detaljhandelsanläggningar går enligt plan. Ett föreskriftsförslag ska skickas till EU-kommissionen under januari för en så kallad notifiering. Om varken kommissionen eller övriga medlemsstater har några invändningar kan föreskrifterna därefter antas och träda i kraft innan sommaren. Livsmedelsverket tar också fram information och vägledning om de kommande föreskrifterna till jägare, detaljhandelsanläggningar och kontrollmyndigheter. Dessa kommer att finnas tillgängliga när föreskrifterna träder i kraft. Samordnade kommunikationsinsatser har genomförts, bland annat gemensam webbinformation och en konferens för aktörer från hela kedjan. Föreskrifterna väntas leda till att mer vildsvinskött når konsumenterna med bibehållen livsmedelssäkerhet, i stället för att som idag mestadels stanna hos jägarna. Livsmedelsverkets uppdrag är ett av flera samlade uppdrag inom vildsvinsfrågor vid olika myndigheter. Tillsammans ska de bidra till livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig.

2.2.4 Vägledningar och riktlinjer gällande återanvändbara muggar och matlådor

Åren 2021 till 2023 har Livsmedelsverket genomfört ett regeringsuppdrag tillsammans med Naturvårdsverket som syftar till att minska mängden engångsplast i samhället.

Regeringsuppdraget ställer krav på att livsmedelsaktörer ska erbjuda kunden ett flergångsalternativ, som sedan kan återanvändas i ett roterande system. Kraven börjar gälla den 1 januari 2024. Livsmedelsverket har framfört vikten av ett undantag för vissa aktörer, då kraven på flergångsalternativ och utökad livsmedelshantering medför negativa konsekvenser utan tillräcklig miljöeffekt. Naturvårdsverket har hörsammat detta och tagit fram föreskrifter med undantag från bestämmelserna.

Under 2023 har Livsmedelsverket tagit fram en vägledning när det gäller hygienaspekten av matlådor och muggar för flergångsbruk. Kontinuerlig dialog med branschen har hållits genom en referensgrupp, webinarier samt workshoppar.

2.2.5 Utveckla arbetet med exportgodkännanden för livsmedel för att underlätta ökad export

Vissa länder utanför EU/EES önskar godkänna Sverige och svenska anläggningar för en viss produkt innan export av svenska livsmedel får ske till landet. Livsmedelsverket ökar förutsättningarna för svensk export genom att utveckla arbetet med exportgodkännanden. Detta gör vi genom att förhandla med importländer i syfte att öppna och bevara exportmarknader, samverka med andra myndigheter och bransch samt samordna och genomföra inspektioner från importländer.

Tabell 6: Antal avslutade processer för att öppna och bevara marknader för export av livsmedel till länder utanför EU

	2023	2022	2021	2021
Processer för att öppna en marknad	39	25	48	66
Varav frågeformulär	7	5	4	3
Varav inspektioner	1	1	0	1
Processer för att underhålla en marknad	173	126	129	68
Varav underhåll av intyg	14	14	14	8
Avslutade ärenden	212	151	177	154
Registrerade anläggningar per land och produktkategori (nya, uppdateringar och avregistreringar)	76	72	75	102
Öppnade marknader	5	0	4	20

* Antal anläggningar per land.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket har fullgjort sitt arbete med frågeformulär till exempelvis Vietnam avseende griskött, skalägg (dvs. hela ägg), äggprodukter och fjäderfäkött, och till Singapore avseende fjäderfäkött. Nya marknader öppnades för skalägg

till Singapore, mjölkprodukter till Bosnien-Hercegovina och Nya Kaledonien, glass till Franska Polynesien och kollagen till Turkiet.

I slutet av året besökte representanter från Japan Sverige för att utvärdera Sveriges BSE-status inför en eventuell export av nötkött. Besöket ledde till att Sverige godkändes för export av processade nötköttsprodukter till Japan. Japan tog också bort sitt krav på att köttet ska komma från djur under 30 månaders ålder.

För att tillvarata de möjligheter som följer av det svenska EU-medlemskapet har Livsmedelsverket tagit emot ett studiebesök från Vietnam och besvarat frågeformulär avseende mjölkprodukter till Indien.

Livsmedelsverket deltar i ett nytt nordiskt samarbete som startades på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Syftet är att utbyta erfarenheter och lära sig av hur de övriga nordiska länderna arbetar med marknadstillträde.

Under 2023 har minst 15 marknader för griskött och grisköttprodukter stängts, som omfattar export till 11 olika länder, med anledning av utbrottet av afrikansk svinpest. Livsmedelsverket och Jordbruksverket arbetade under senare delen av året med att upprätthålla pågående export genom dialog mellan myndigheterna, branschen och importländernas myndigheter. Ytterligare arbete kommer att krävas av myndigheterna de närmaste åren för att öppna upp dessa marknader.

2.2.6 Bidrag till genomförande av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken

Livsmedelsverket arbetar för att alla i Sverige, i stadsmiljö och på landsbygden, ska ha tillgång till säker, ärlig och hälsosam mat. Under 2023 har detta gjorts på flera sätt, till exempel i arbetet med att underlätta för företag och i arbetet med civilt försvar, där vi bedriver ett nära samarbete med regioner och länsstyrelser.

Territoriella perspektiv

Livsmedelsverket arbetar för att underlätta för småföretag på landsbygden och är närvarande i hela landet. På så sätt bidrar vi till det strategiska området ”likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet”. Under 2023 har Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket genomfört en innovationssprint med syfte att förenkla för gårdsmejerier. Innovationssprinten förväntas leda till kortare ledtider för mjölkproducenter och en bättre upplevelse i kontakten med myndigheter. Arbetssättet utvärderas för att kunna tas vidare under 2024. Innovationssprinten bidrar till det strategiska området ”innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet”.

Dialog och samverkan med regioner och länsstyrelser

Livsmedelsverket har under året fortsatt att stödja kommuner och regioner i att stärka beredskapen för offentliga måltider. Under året har Livsmedelsverket, tillsammans med länsstyrelser i sju län, arrangerat nio seminarie- och workshopdagar på temat beredskap för offentliga måltider. Dagarna har medfört nya nätverk och kontakter inom och mellan kommuner, regioner och länsstyrelser samt att beredskapsarbetet utvecklats.

Genom samverkan med länsstyrelserna och regionerna har vi nått ut bredare och effektivare till alla kommuner samt till en ny målgrupp, beredskapssamordnarna.

En utmaning med samverkan är att beredskapsperspektiven behöver ingå i de regionala livsmedelsstrategierna.

2.2.7 Sveriges politik för global utveckling

Livsmedelsverket fortsatte under 2023 att delta och bidra i det Sida-finansierade utvecklingsprogrammet ”Friska djur, säker mat”. Syftet är att stärka förmågan till ansvarsfull antibiotikaanvändning för hållbar livsmedelsproduktion i Östafrika. Under en vecka i maj 2023 kunde deltagarna i projektet komma till Sverige för bland annat studiebesök på slakterier och gårdar, föreläsningar och projektpresentationer.

De resultat som förväntas från deltagarna utgår från att deras organisationer genomför förändringsprojekt som bidrar till att åtgärda orsakerna till kärnproblemen och öka förutsättningarna för friska djur och säker mat. Under 2023 har Livsmedelsverket stått för mentorskapet i en fjärdedel av förändringsprojekten.

2.3 Livsmedelskontrollen

Myndighetens insatser avseende livsmedelskontroll är främst inriktade på att höja kontrollmyndigheternas kompetens, främja ett enhetligt och riskbaserat arbetssätt och skapa förutsättningar för en likvärdig kontroll. Syftet är att ge konsumenterna säkra livsmedel och sanningsenliga uppgifter om vad maten innehåller, främja långsiktigt hållbart företagande och se till att informationen om maten är enkel att förstå.

Livsmedelsverkets samlade bedömning är att myndighetens insatser delvis har uppfyllt målet om en riskbaserad, effektiv och likvärdig livsmedelskontroll. Utvärderingar visar att kontrollen har blivit mer riskbaserad och att samordningen mellan myndigheter har förbättrats, samtidigt som den efterfrågade efterhandsdebiteringen har införts.

Det är dock tydligt att fortsatta ansträngningar behövs för att åstadkomma en mer likvärdig livsmedelskontroll i Sverige. Det gäller såväl genomförandet av kontroller som fastställandet av kontrollavgifter och hanteringen av brister.

Den riskklassningsmodell som lanserades under 2023 har potential att bidra till en mer riskbaserad och likvärdig livsmedelskontroll i Sverige.

2.3.1 Leda och samordna den nationella kontrollen

Grunden för Livsmedelsverkets arbete med att leda och samordna kontrollen är den fleråriga nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. Den innehåller övergripande mål för livsmedelskontrollen och operativa mål för att leda och rikta kontrollen. Under 2023 har det pågått ett utvecklingsarbete för att integrera livsmedelsbedrägerier i kontrollplanen, vilket beräknas vara klart 2024. Målet är att uppnå en mer effektiv och likvärdig kontroll kopplat till fusk i livsmedelskedjan.

Under 2023 har Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen skapat en ny gemensam arbetsprocess för framtagning av operativa mål. Denna process börjar användas för målen som gäller år 2026–2029. Samarbetet förutspås skapa samsyn, ge möjlighet att finna synergier och leda till ökad likvärdighet på central nivå mellan myndigheterna.

Under 2023 har den nationella kontrollplanen uppdaterats med kontrollområdet ”Material i kontakt med livsmedel”. Från 2024 ska denna nya kontroll etableras i Sverige. Genom att området integreras i kontrollplanen skapas förutsättningar för en rättssäker, effektiv och likvärdig kontroll.

Utvärderingen av vilken effekt Livsmedelsverkets utvecklingsarbete haft på likvärdigheten i den kommunala livsmedelskontrollen visar att det fortsatt finns stora skillnader i hur kontrollen bedrivs. Analysen pekar på stora variationer i kontrollavgifter, kontrollfrekvens, kontrollens upplägg och innehåll samt i hur brister hanteras. En positiv utveckling är att kontrollmyndigheterna i större utsträckning fokuserar på allvarigare avvikelser, det vill säga avvikelser som leder till beslut om åtgärd. Ytterligare en positiv utveckling är en tendens till ökad samverkan mellan kontrollmyndigheter, och att kontrollmyndigheterna numera har möjlighet att tillämpa efterhandsdebitering, vilket har efterfrågats av företagen.

Under 2023 har Livsmedelsverket publicerat en handbok om krisberedskap, som erbjuder stöd för kontrollmyndigheter i deras hantering av livsmedelskontrollen vid kris och krig. En e-utbildning baserad på handboken har också tagits fram under året. Dessa åtgärder förväntas likrikta livsmedelskontrollen vid kris och höjd beredskap.

Över 300 deltagare från Sveriges kontrollmyndigheter medverkade i den nationella kontrollkonferens som Livsmedelsverket genomförde våren 2023 på temat ”Tillsammans för säkra och redliga livsmedel”. Utvärderingen visar att konferensen var mycket uppskattad och bland annat bidragit till att höja likvärdigheten i Sveriges livsmedelskontroll.

Livsmedelsverket har under 2021–2023 utvecklat en ny riskklassningsmodell med syfte att underlätta för kontrollmyndigheterna att planera en mer riskbaserad offentlig kontroll. Företag som visat god efterlevnad av lagstiftningen får reducerad kontrollfrekvens, så även företag som är certifierade enligt en av Livsmedelsverket godkänd standard. Den nya riskklassningsmodellen förutspås ge en mer likvärdig kontroll samt höja nivån på kontrollen genom att den blir mer verkningsfull, lämplig och regelbundet återkommande. Riskklassningsmodellen gäller från 1 januari 2024 och väntas ge resultat redan från det året.

Som ett led i införandet av riskklassningsmodellen har en utbildningsserie hållits under året. Tanken var att underlätta tillämpningen av modellen och närmare redogöra för nyttan och fördelarna med modellen. En tillhörande e-utbildning har tagits fram. Fler än 180 kommuner har infört standardiserade e-tjänster för omklassning till den nya riskklassningen. Detta förutspås ge god effekt i form av ökad likvärdighet i den offentliga livsmedelskontrollen.

Underlag och stöd till kontrollmyndigheterna i samband med larm

Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) är EU:s nätverk för larm om livsmedel, foder, djur och material i kontakt med livsmedel som kan innebära en risk för människors hälsa. Livsmedelsverket har ett samordnande ansvar för de RASFF-meddelanden som berör Sverige. Vi underrättar lokala kontrollmyndigheter om de RASFF-meddelanden som berör företag i deras kommun. Dessa myndigheter säkerställer att företagen vidtagit relevanta åtgärder så att produkterna inte längre används eller säljs till konsumenter. Livsmedelsverket följer sedan upp genom kontrollmyndigheternas återrapportering i RASFF-systemet.

De flesta RASFF-meddelanden som Sverige hanterade under 2023 handlade om kosttillskott. Anledningen var att de innehöll ingredienser som inte uppfyllde kraven i förordning (EU) 2015/2283 om nya livsmedel och därmed ansågs osäkra eller att de innehöll otillåtna eller odeklarerade ingredienser. Kosttillskott har sedan 2014 varit den livsmedelskategori som förekommit mest i RASFF-sammanhang i Sverige. Odeklarerade allergener utgjorde också en stor andel av dessa varningsmeddelanden.

2.3.2 Genomförda kontroller

Varje år rapporterar de kommunala kontrollmyndigheterna, länsstyrelserna och Livsmedelsverkets egen kontrollorganisation in uppgifter om sin kontrollverksamhet till Livsmedelsverket. Utifrån detta ges här en översiktlig bild av antalet kontroller och avvikelser. Siffrorna avser 2022 års kontroll eftersom statistiken för 2023 inte är färdig när Livsmedelsverket lämnar årsredovisningen till regeringen.

Kontroll av livsmedel i primärproduktionen

Primärproduktion är verksamheter på bland annat gårdar, men även fiske, vattenbruk, jakt och insamling av vilda bär och svampar. Den årliga nationella kontrollplanen (NKP) anger att länsstyrelserna totalt ska utföra 1 000 riskbaserade planerade kontroller i primärproduktionen. Sådan kontroll genomfördes på 825 anläggningar under 2022, vilket motsvarade 2,2 procent av det totala antalet anläggningar. Det var 88 fler än 2021.

Tabell 7: Kontroll av livsmedel i leden efter primärproduktionen

	2022	2021	2020
Antal anläggningar	37 456	38 563	37 212
Antal anläggningar med riskbaserad planerad kontroll enligt (EU) 2017/625	825	737	762
Andel anläggningar med riskbaserad planerad kontroll enligt (EU) 2017/625	2,2 %	1,9 %*	2,0 %*

* Dessa uppgifter är något lägre än vad som redovisades i årsredovisningen för 2022. Det beror på att i år räknas alla rapporterade anläggningar med, även de som upphört under året. Förra året räknades antalet anläggningar som summan av de som var aktiva vid rapporteringstillfället.

Fyra länsstyrelser genomförde mindre än 40 procent av antalet kontroller i länet enligt NKP. Det bidrar till att länsstyrelserna tillsammans inte kom upp i 1 000 riskbaserade planerade kontroller under 2022. Elva länsstyrelser genomförde kontrollerna i länet till 100 procent eller mer.

Länsstyrelserna hittade avvikelser i 19 procent av dessa kontroller 2022. Andelen avvikelser har legat på mellan 16 och 22 procent de senaste fem åren.

Kontroll av livsmedel i leden efter primärproduktionen

Leden efter primärproduktion innefattar verksamheter som tillverkar, distribuerar, tillagar och säljer livsmedel till konsumenter. Kommunala kontrollmyndigheter ansvarar för att kontrollera de flesta av dessa verksamheter. Livsmedelsverket kontrollerar bland annat slakterier, mejerier, äggpackerier, vin- och spritanläggningar och vissa större anläggningar för produktion av livsmedel. Kommunerna och Livsmedelsverket utförde 2022 planerad kontroll

på cirka 61 procent av anläggningarna. Andelen sjönk under pandemin men är nu på samma nivå som 2019.

Tabell 8: Kontroll av livsmedel i leden efter primärproduktionen

	2022	2021	2020
Antal anläggningar	96 398	95 466	93 287
Antal anläggningar med planerad kontroll	58 923	56 503	48 898
Andel anläggningar med planerad kontroll	61 %	59 %	52 %

Under 2022 utförde myndigheterna planerade kontroller på 96 procent av anläggningarna med högst risker för negativa hälsoeffekter i leden efter primärproduktionen. År 2021 var andelen 94 procent, och 2020 var den 90 procent.

Under 2022 hittades avvikelser vid 38 procent av de planerade kontrollerna. Det är en liten ökning jämfört med 2021, men över en femårsperiod har antalet kontroller med avvikelser minskat tydligt.

Indikationer finns på skillnader när det gäller vad myndigheterna kontrollerar och i vilken grad de hittar avvikelser. Exempelvis har 14 myndigheter kontrollerat minst 90 procent av anläggningarna för spårbarhet under den senaste femårsperioden, medan 11 har kontrollerat mindre än 10 procent av anläggningarna för spårbarhet under samma period.

Kontroll av dricksvattenanläggningar

De kommunala kontrollmyndigheterna och Livsmedelsverket utförde planerad kontroll vid 42 procent av dricksvattenanläggningarna under 2022. Det är en liten ökning jämfört med 2021 och tyder på en återhämtning efter pandemin. Avvikelse hittades vid 43 procent av kontrollerna, en liten minskning jämfört med 2021.

Tabell 1: Kontroll av dricksvattenanläggningar

	2022	2021	2020
Antal anläggningar	5 831	5 817	5 748
Antal anläggningar med planerad kontroll	2 432	2 313	2 160
Andel anläggningar med planerad kontroll	42 %	40 %	38 %

Myndigheterna kontrollerade 84 procent av högriskanläggningarna under 2022. Motsvarande andel var 83 procent 2021, och 78 procent 2020. Andelen kontrollerade högriskanläggningar är fortsatt lägre för dricksvatten än för livsmedelsanläggningar i leden efter primärproduktionen.

2.3.3 Livsmedelsverkets kontrollverksamhet

Livsmedelsverket utför kontroll på drygt 1 500 livsmedelsanläggningar, inklusive slakterier och vilthanteringsanläggningar. Myndigheten ansvarar också för gränskontrollen av främst animaliska livsmedel som importeras från länder utanför EU samt kontroll av export till tredje land. Syftet är att kontrollera om livsmedelslagstiftningen följs och om djur som slaktas är

friska och behandlas väl. Kontrollen ska bidra till att konsumenterna får säkra livsmedel och inte blir lurade.

En ansträngd bemanningssituation fortsätter att vara en utmaning för Livsmedelsverkets kontrollverksamhet, även om situationen har förbättrats något under året. Bristen på såväl officiella veterinärer som officiella assistenter gör det svårare att genomföra nödvändig utveckling och effektivisering av verksamheten. Fokus har legat på att fullfölja kontrolluppgifterna och sträva efter att attrahera och behålla den kompetens som behövs inom kontrollen. En för låg bemanningsnivå riskerar att leda till brister i arbetsmiljön och på sikt svårigheter att upprätthålla tillräcklig kapacitet i kontrollen. Myndigheten har fått finansiering för utbildning av officiella assistenter under 2024.

Kontroll vid slakt

Livsmedelsverkets officiella veterinärer och officiella assistenter utför kontroll på slakterier och vilthanteringsanläggningar, enligt kraven i förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll. Kontrollen består av besiktning av levande djur före slakt, köttbesiktning efter slakt och så kallade särskilda kontroller vid slakt.

Före slakt kontrolleras bland annat att djuren är livsmedelsdugliga, dvs. friska, rena och i djurskyddsmässigt acceptabelt skick. Syftet är att skydda både människors och djurs hälsa samt att säkerställa att djur behandlas väl. Efter slakt besiktigas slaktkroppar och biprodukter för att undersöka om köttet är lämpligt att använda som livsmedel och om kraven för djurhälsa och djurskydd är uppfyllda. Djurskyddskontroll vid besiktning före och efter slakt lägger fokus på fynd som kan tyda på djurskyddsbrister på gård eller under transport.

Därutöver kontrollerar officiella veterinärer även att slakteriföretagare följer bestämmelserna om djurskydd under den tid då djuren är på slakteriet. Till exempel kontrolleras att djuren bedövas och avlivas enligt kraven i djurskyddslagstiftningen.

Tabell 2: Kontroll vid slakt

	2023	2022	2021
Aktiva slakterier och vilthanteringsanläggningar	186	191	195
Kontroll i samband med slakt			
- Utförda kontrolltimmar	175 815	174 713	188 620
Antal kontrollerade slaktkroppar (tusental)			
- tamboskap	3 224	3 316	3 291
- fjäderfä	113 296	116 820	119 411
- renar	56	42	48
- vilt	91	107	100
Kostnader, löpande pris (öre/kg besiktigat kött)*	34,73	32,81**	33,04
Kostnader (tkr) ***	223 278	197 528	195 154

Källa: Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets slaktstatistik.

* Räntekostnader som uppstått av obetalda kundfordringar, kundförluster och kostnader för arbetet med att ta fram nytt avgiftssystem för kontrollen på slakterier och vilthanteringsanläggningar är exkluderade.

** 2022 års siffra är korrigerad på grund av ett upptäckt beräkningsfel, från 32,41 till 32,81.

*** Kostnaden för 2023 är inklusive anslagsmedel (1:14 ap.1) för kostnader som uppstått i anslutning till offentlig kontroll avseende slakterier och vilthanteringsanläggningar motsvarande 17,9 mkr (18,2 mkr 2022). Räntekostnader för obetalda kundfordringar och kundförluster ingår med 25 mkr (5,4 mkr 2022).

För 2021 är kostnaderna inklusive särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar motsvarande 41,2 mkr 2021. Likaså ingår övriga kostnader finansierade av förvaltningsanslag motsvarande 4,3 mkr 2021 avseende framförallt arbete med nytt avgiftssystem för kontrollen.

Registrerade timmar för den kontroll som utförs i samband med slakt ligger under 2023 kvar på samma nivå som under 2022, men på en betydligt lägre nivå än 2021. Minskningen mellan 2021 och 2022 bedöms bero på införandet av efterhandsdebitering. Inga större förändringar i kontrollen och dess genomförande har skett under 2023.

Antalet aktiva slakterier och vilthanteringsanläggningar ligger relativt stabilt, men med en tendens till minskning. Det är framför allt mindre anläggningar som lägger ned.

Antalet kontrollerade slaktkroppar varierar mellan åren. I år ses en tydlig ökning av antalet slaktade renar med 30 procent från ett lågt antal under 2022. Det finns flera faktorer som påverkar hur många renar som slaktas, exempelvis väder, fodertillgång och hur många kalvar som fötts. Under 2023 betalades de högsta slaktpriserna någonsin, vilket kan ha bidragit till det ökade antalet slaktade djur. Antalet slaktade fjäderfän fortsätter att sjunka från 2021. Det är huvudsakligen produktionen av slaktkyckling som minskar.

Kostnaderna för kontroll vid slakt ökade med 25,8 miljoner kronor, 13 procent, jämfört med tidigare år. I kostnaden för 2023 ingår kundförluster och räntekostnader som uppstått av obetalda kundfordringar om 25,0 miljoner kronor (5,4 miljoner kronor 2022) som Livsmedelsverket inte kan påverka. Motsvarande kostnader finns inte med 2021. Mellan 2022 och 2023 ökar kostnader med 3 procent även exklusive kundförluster och räntekostnader. Det återspeglas i en ökning av löpande pris för besiktigt kött. Minskade slaktvolymen om två procent påverkar också löpande pris för besiktigt kött. Kostnadsökningen under 2023 består främst av högre lönekostnader. 2022 var lönekostnaderna låga med anledning av svårigheter att rekrytera officiella veterinärer och officiella assistenter. Livsmedelverket har under 2023 lyckats rekrytera flera vakanta tjänster. Kostnaderna har också ökat på grund av högre resekostnader samt högre räntekostnader för investeringar.

Kontroll av livsmedelsföretag

Livsmedelsverkets kontroll hjälper företagen att göra rätt från början och uppfylla kraven i lagstiftningen. Genom sin kontroll verkar Livsmedelsverket för en sund konkurrens som gynnar de livsmedelsföretag som vill göra rätt.

Tabell 3: Kontroll av livsmedelsföretag*

	2023	2022	2021
Anläggningar under Livsmedelsverkets kontroll	1 529	1 475	1 503
Kontroll av livsmedelsföretagare			
- utförda kontrolltimmar (rutinkontroll)	16 499	14 381	18 454
Genomförda kontroller**	5 460	4 581	5 898
- varav rutinkontroller	3 402	2 771	3 939
- varav uppföljande kontroller	1 560	1 370	1 390
- varav händelsestyrda kontroller	394	370	457
- varav besiktning av anläggning	104	70	112
Registrerade avvikelser i kontrollen***	2 708	2 340	2 704
Avvikelser som följts upp***	2 132	1 634	1 752
Beslut om sanktioner	386	340	338
Kostnader (tkr)****	42 617	42 328	41 323

* Tabellen omfattar alla kontroller som Livsmedelsverket utför (inspektioner och revisioner av livsmedelsföretag, godkännandeprovningar samt kontroll av djurskydd och animaliska biprodukter som rapporteras till Jordbruksverket). Kontroll av olagliga verksamheter ingår inte. Antal anläggningar och genomförda kontroller bygger på rensade data. Under 2021 har nya arbetssätt för genomförande av kontroll införts. Det innebär att en stor del av uppgifterna inte är jämförbara med 2021 års data.

** Under 2021 infördes nya arbetssätt för genomförande av kontroll, vilket påverkar antalet genomförda kontroller. Påverkan mellan 2021 och 2022 uppskattas till cirka 1 300 färre kontroller (varav cirka 1 100 rutinkontroller och knappt 200 uppföljande kontroller).

*** Under 2021 infördes nya arbetssätt för genomförande av kontroll, vilket påverkar antalet registrerade avvikelser och antalet avvikelser som följs upp. Påverkan mellan 2021 och 2022 uppskattas till cirka 270 färre registrerade avvikelser och cirka 360 färre avvikelser som följts upp.

**** Kostnaden för 2022 är inklusive anslagsmedel (1:14 ap.1) för kostnader som uppstått i anslutning till offentlig kontroll avseende slakterier och vilthanteringsanläggningar motsvarande 1,0 mkr (1,8 mkr 2022). Kostnader för räntor för obetalda kundfordringar och kundförluster om totalt 1,3 mkr (0,5 mkr 2022). För 2021 är kostnaderna inklusive särskilda anslagsmedel för att sänka kontrollavgiften för slakterier och vilthanteringsanläggningar motsvarande 3,2 mkr 2021.

Det totala antalet kontrolltimmar och genomförda kontroller ökade mellan 2022 och 2023.

Under 2023 har Livsmedelsverket gjort insatser där fokus riktats mot bland annat effektivisering av kontrolluppdraget och genomförande av kontroller. Det bedöms vara en del av förklaringen till att antalet rutinkontroller ökade med 23 procent mellan 2022 och 2023.

Även antalet registrerade avvikelser har ökat som en följd av det ökade antalet rutinkontroller. Ökningen är dock inte lika stor procentuellt som ökningen av antalet rutinkontroller. Även antalet uppföljande kontroller och antalet avvikelser som följts upp har ökat.

Livsmedelsverket har påbörjat ett arbete för att inrikta kontrollen mer på de avvikelser som innebär en faktisk risk och lägga mindre fokus på avvikelser som inte innebär någon egentlig risk för hälsa eller för att konsumenterna blir lurade. I detta ingår också att arbeta för att de avvikelser som registreras följs upp och åtgärdas på ett bestående sätt. Resultatet återspeglas i att antalet avvikelser inte ökar i samma omfattning som antalet rutinkontroller och att antalet uppföljande kontroller ökar.

Antalet godkännanden av anläggningar minskade under 2022, men har under 2023 återgått till ungefär samma nivå som 2021. Det är svårt att fastställa orsaken till denna minskning och förutse om nuvarande nivå kommer att kvarstå framöver.

Kostnaderna för kontroll av livsmedelsföretagaren ligger relativt oförändrat mellan 2022 och 2023.

Gränskontroll

Livsmedelsverket kontrollerar att mat som importeras från länder utanför EU är säker och uppfyller kraven i EU-lagstiftningen för folk- och djurhälsa. Vid myndighetens sex gränskontrollstationer genomförs kontroller av livsmedel av animaliskt ursprung, vissa vegetabiliska livsmedel, ekologiska livsmedel och köksredskap.

Tabell 4: Gränskontroll av livsmedel

	2023	2022	2021
Antal genomförda och avslutade kontroller	10 825	10 526	8 831
Antal avvisade sändningar	127	156	163
Kostnad per kontroll (kr)	1 928	1 528	1 257
Kostnader (tkr)	20 869	16 088	11 097

Importflödet av det totala antalet sändningar som ska genomgå gränskontroll ökade 2023. Det är både sändningar med animaliska livsmedel och sändningar med vegetabiliska livsmedel som ökar. Däremot har antalet gränskontrollerade sändningar med ekologiska livsmedel minskat med cirka 20 procent under 2023.

I maj 2023 stängdes gränskontrollstationen på Landvetter flygplats på grund av få importsändningar sedan flera år tillbaka. I oktober 2023 öppnades en ny gränskontrollstation i Gävle hamn.

Av årets importkontroller utgjorde 24 procent kontroll av ekologiska livsmedel, 55 procent kontroll av animaliska livsmedel, 21 procent kontroll av vegetabiliska livsmedel och 0,2 procent kontroll av köksredskap. Under året avvisades 127 sändningar, vilket motsvarar 1,2 procent av alla kontrollerade sändningar. Antalet avvisade sändningar minskade 2023 jämfört med de föregående åren, trots ett ökat antal kontrollerade importsändningar. Förklaringen till detta är bland annat ett minskat antal importsändningar från Storbritannien med felaktiga dokument eller som förts in utan att ha genomgått gränskontroll.

Av antalet avvisade sändningar var 55 sändningar av animaliska eller sammansatta livsmedel, 58 sändningar av vegetabiliska livsmedel och 14 sändningar av ekologiska livsmedel.

Kostnaderna för gränskontrollen ökade med 4,8 miljon kronor jämfört med tidigare år. Under 2023 har bemanningen utökats för att möta det ökade antal sändningarna sedan 2021. Antal sändningar som genomgår fysisk kontroll och där prover som skickas för laborativ analys ökat, medan de sändningar som endast genomgår dokumentkontroll har minskat. Kostnaderna har därför ökat i högre omfattning än antal sändningar. Det återspeglas i kostnaden per kontroll som har ökat med 400 kr per kontroll mellan 2022 och 2023. Under 2023 flyttade gränskontrollstationen i Göteborgs hamn till ny lokal samt att ny gränskontrollstation inrättades i Gävle hamn vilket medförde tillfälligt högre kostnader under 2023.

2.3.4 Revision av livsmedelskontrollen

Alla myndigheter inom EU som utför kontroll i livsmedelskedjan ska enligt EU-lagstiftning bli reviderade. Att åtgärder vidtagits följs upp av den som utfört revisionen. Revisionerna ska bidra till ett bättre resursutnyttjande, en mer verkningsfull kontroll och ett ökat förtroende för Sveriges kontrollsysteem.

Livsmedelsverket utför internrevision och revisioner av länsstyrelser samt ansvarar för att samordna Sveriges revisionssystem i livsmedelskedjan. Nedan presenteras 2022 års revisioner.

Revision av länsstyrelser

Livsmedelsverket reviderade fem länsstyrelser under 2022, varav tre gemensamt med Jordbruksverket.

Resultatet visade att länsstyrelsernas fortsatt behöver förbättra sin kontrollverksamhet för att säkerställa en lämplig och verkningsfull kontroll. Kontrolluppdraget hanterades olika av länsstyrelserna.

Genomgående tog länsstyrelsernas planering hänsyn till både den nationella kontrollplaneringen inom livsmedel och foder och målen i Sveriges plan för kontrollen i livsmedelskedjan. I princip all planerad kontroll föranmäldes, vilket bara ska göras om det är nödvändigt och motiverat. De arbetade i huvudsak enligt dokumenterade rutiner och upprättade kontrollrapporter efter utförda kontroller. Hanteringen av de brister som upptäcktes vid kontroll var inte enhetlig, i likhet med föregående år. Arbetssätten var inte alltid lämpliga och en verkningsfull kontroll var inte säkerställd. Aktörer i olika delar av landet behandlades olika. Liksom tidigare år fanns brister i Länsstyrelsernas arbete med att upptäcka brister i den egna verksamheten. Ingen av Länsstyrelserna utförde regelbunden kontroll för att upptäcka avsiktliga överträdelser genom bedrägligt eller vilseledande agerande. Detta fanns inte heller med i planeringen.

Tre tidigare revisioner följdes upp under året. Revisionerna hade en positiv effekt på kontrollen då de flesta rekommendationer hade följts vid uppföljning.

Internrevision

Fokus för 2022 års interrevision var samordning, ledning och uppföljning av kontrollmyndigheter samt arbetet med att ge stöd och verka för en riskbaserad, likvärdig och effektiv kontroll. Särskilt fokus lades vid kontroll av livsmedelsbedrägerier. Dessutom granskades den redovisning som varje år lämnas till regeringen.

Revisorerna konstaterade att kraven i EU-lagstiftningen som riktar sig till medlemsstaten inte var till fullo uppfyllda genom att kontrollen i landet inte var enhetlig, men att Livsmedelsverket i huvudsak arbetade i enlighet med nationell lagstiftning. Revisorerna gav förslag om att exempelvis bättre följa upp effekterna av de insatser som görs för att säkerställa myndigheternas genomförande av artikel 9.2 i förordning (EU) 2017/625, och att förtydliga Livsmedelsverkets roll vid hantering av större bedrägerier.

Revisionssystemet på livsmedelsområdet

En utmaning är att revision av kommunala kontrollmyndigheter inte har utförts sedan 2021, då länsstyrelserna beslutat att inte genomföra revisioner förrän finansiering är på plats. Endast 2 procent av de myndigheter som utför livsmedelskontroll blev reviderade under 2022. Sverige följer därmed inte EU:s riktlinjer om att alla myndigheter bör revideras inom en femårsperiod.

Under 2023 har Livsmedelsverket och Jordbruksverket fortsatt samordningen av revisioner av länsstyrelser. Det gemensamma revisionsprogrammet har följts.

Samrådsgruppen för revision

Samrådsgruppen för revision, som leds av Livsmedelsverket, har under 2023 fortsatt fokusera på målet: Sverige har ett heltäckande och riskbaserat revisionssystem i livsmedelskedjan.

Utredningen av ett heltäckande revisionssystem som påbörjades 2022 har slutförts. Nuvarande luckor går att täppa till genom att de centrala myndigheterna utför internrevisioner och att Livsmedelsverket och Jordbruksverket fortsätter sina revisioner av länsstyrelserna och erbjuder revisioner av Försvarsinspektören för hälsa och miljö. Avsaknaden av revision av kommunala kontrollmyndigheter har lyfts till berörda departement.

EU-nätverk och oberoende granskning av revisionssystem

Sverige ingår i ett EU-nätverk för revision. Livsmedelsverket har under 2023 deltagit i den arbetsgrupp som arbetar med att uppdatera referensdokumentet om revision av kontrollens effekt som bidrar till likvärdiga bedömningar i medlemsstaterna.

Sverige samarbetar med de nordiska länderna kring oberoende granskning av revisionssystemen. I november 2023 granskades revisionssystemet på livsmedelsområdet i Sverige av Island och Danmark. Revisionssystemet bedömdes som välutvecklat, systematiskt och riskbaserat, i enlighet med EU:s riktlinjer.

3 Redlig livsmedelshantering

Livsmedelsverket arbetar mot det långsiktiga målet att konsumenterna kan lita på informationen om maten. Vi har begränsade data om var de största riskerna för brister i livsmedelsinformationen finns och hur stora de är. Kontrollmyndigheterna anser att de största riskerna med livsmedel i Sverige kommer från brister när det gäller informationen om livsmedel. Framför allt upplever de att informationen kan vara felaktig eller ofullständig vid servering av livsmedel på restauranger. Detta bekräftas av Livsmedelsverkets samordnade kontrollprojekt på allergiområdet som redovisades under 2023. Resultaten visar att 25 procent av storhushållen lämnar felaktig information om allergener.

En nyligen genomförd undersökning av konsumenternas förståelse av livsmedelsinformationen visar dock att en majoritet av konsumenterna är nöjda med hur maten märks, även om de inte alltid förstår vad märkningen betyder. Livsmedelsverkets bedömning är sammantaget att konsumenterna på det stora hela kan lita på informationen om maten. Inom vissa områden finns det dock mycket kvar att förbättra. Vår bedömning är vidare att den verksamhet som vi har genomfört under året bidrar till att målet uppnås.

Under 2023 har Livsmedelsverket tillsammans med Socialstyrelsen tagit fram förslag på åtgärder för att utveckla det förebyggande arbetet inom allergiområdet. Där har vi bland annat identifierat att det finns behov av att utreda hur kommunikationsinsatser behöver utformas för att höja kunskapen om allergener hos livsmedelsföretagen. Lagstiftningen inom redlighetsområdet är omfattande och svår att tillämpa. Under 2023 har Livsmedelsverket upphävt bestämmelser om förbud mot ommärkning för att underlätta för företagen.

Livsmedelsfusk, det vill säga avsiktligt vilseledande, är ofta storskaligt, gränsöverskridande och komplext. Fusk varierar i omfattning och över tid, liksom i fråga om varuslag och geografiskt ursprung. Livsmedelsverket bedömer att genom de aktiviteter som nu genomförs kommer kontrollerna av fusk på sikt att öka i antal och vara av högre kvalitet.

3.1 Underlätta för företag att märka rätt

Under 2023 har Livsmedelsverket publicerat rapporten ”Märkvärdigt – En undersökning av konsumenternas förståelse av livsmedelsinformation”. Den visar att de flesta konsumenter är nöjda med hur maten märks. Det finns också ett stort intresse för ursprungsmärkning, medan begrepp om olika vegetariska alternativ förvirrar.

Livsmedelsverkets samrådsgrupp med bransch och andra aktörer (SamBA) med fokus på livsmedelsinformation har fortsatt under 2023. Syftet med SamBA-grupperna är att få in synpunkter från aktörer i livsmedelssystemet och bättre kunna driva deras och Sveriges frågor i EU.

Under året har många frågor till Livsmedelsverket handlat om de nya reglerna om märkning av vin med ingrediensförteckning och näringsdeklaration som tillämpas från den 8 december 2023. Livsmedelsverket har därför uppdaterat informationen till livsmedelsföretagare om alkoholhaltiga drycker samt gett stöd till vinbranschen i deras arbete med att ta fram branschriktlinjer.

Under 2022 genomfördes ett samordnat kontrollprojekt om information om allergena ingredienser i storhushåll. Resultaten visade att andelen verksamheter som lämnat felaktig

information var 25 procent. Det stödmaterial som tagits fram i projektet kan användas av inspektörer vid framtida kontroller inom området. Det samordnade kontrollprojektet var också ett stöd till kontrollen när det gäller att uppfylla det operativa kontrollmålet för 2020–2022 om allergeninformation på restaurang.

Livsmedelsverket ansvarar för genomförandet av ett nationellt kontrollprogram för provtagning och märkning av olivolja. Syftet är att granska om märkningen på produkten stämmer. Resultaten år 2018–2022 visar att för vissa av de analyserade olivoljorna stämde innehållet inte överens med den kategori som angavs på förpackningen. En stor andel av de olivoljor som deklarerats som extra jungfruolja var jungfruolja. Jungfruolja är en lägre kvalitetsklass där vissa defekter kan förekomma.

3.2 Upptäcka och förhindra fusk i livsmedelskedjan

Livsmedelsverket har för Sveriges räkning deltagit i Codex Alimentarius, arbetsgruppen för Import- och exportintyg och kontroll (CCFICS). Denna har sedan 2018 arbetat med att ta fram riktlinjer för hur bedrägliga och vilseledande förfaranden i livsmedelskedjan ska förhindras och kontrolleras. Riktlinjerna kommer att bidra till att den globala standarden för arbete mot livsmedelsfusk harmoniseras.

Inom ramen för livsmedelsstrategins strategiska mål Konsument och marknad har Livsmedelsverket ett projekt som under år 2023 fokuserat på kommunikationsinsatser för att öka kontrollmyndigheternas förståelse av uppdraget att utföra kontroll mot fusk. Bland annat tog drygt 500 chefer och inspektörer inom kontrollen del av kunskap från Livsmedelsverket på området vid den Nordiska kontrollkonferensen (NKK). Vi har även erbjudit inspektörer att avgiftsfritt gå e-utbildningen *Kontroll av bedrägliga och vilseledande ageranden*. Resultatet var att dubbelt så många inspektörer tog del av utbildningen under 2023 jämfört med 2022. Sannolikt bidrar det till ökad kunskap och en ökad inriktning på att upptäcka fusk.

Under 2023 har Livsmedelsverket öppnat ett nytt arbetsrum på Livstecknet, Livsmedelsverkets främsta kanal för kontrollmyndigheter. Genom arbetsrummet kan inspektörer dela erfarenheter i fuskrelaterade ärenden. Arbetsrummet hade cirka 100 medlemmar i slutet av 2023.

3.2.1 Livsmedelsverkets operativa arbete mot fusk

Livsmedelsverket utför särskilda kontroller för att motverka livsmedelsbedrägerier och andra misstänkta brott mot livsmedelslagstiftningen.

Höga el- och bränslekostnader och minskad köpkraft hos hushållen har drabbat livsmedelsbranschen hårt, och skapat incitament för alternativa livsmedelskedjor som är okända för myndigheterna. Vi ser även tydliga tecken på organiserad brottslighet i livsmedelsbranschen.

Under året har vi genomfört flera kontrollinsatser i samarbete med Polisens arbete mot arbetslivskriminalitet.

Under 2023 hanterade Livsmedelsverket ca 140 ärenden där misstanke om brott förelåg. I ca 85 fall utfördes någon typ av kontrollinsats. Exempel på hanterade ärenden är olaglig slakt, fiskprodukter utan spårbarhet och olaga producerad alkoholhaltig dryck.

Livsmedelsverket har använt sanktioner som föreläggande, förbud rörande hantering av livsmedel, förbud rörande utsläppande av livsmedel på marknaden, omhändertagande och destruktion av livsmedel som inte uppfyller lagstiftningens krav samt återkallande av godkännande. Tre verksamheter har åtalsanmälts för misstänkt brott mot livsmedelslagen. Sammantaget har ca 129 000 kilo olagliga livsmedel tagits bort från marknaden under året.

4 Hållbar livsmedelskonsumtion

Cirka 40 % av svenskarna bedöms äta ohälsosamt. Livsmedelskonsumtionen står för en tredjedel av hushållens konsumtionsbaserade utsläpp. Cirka en tredjedel av maten som produceras slängs. Samtidigt ser vi en fortsatt positiv trend mot att matsvinnet minskar hos hushållen.

Livsmedelsverkets viktigaste roll i arbetet för en mer hållbar livsmedelskonsumtion, och för att de som äter sämst ska äta bättre, är att ta fram kunskapsunderlag om livsmedels näringsinnehåll och miljöpåverkan samt om matvanor och att ge råd och riktlinjer som är aktuella, oberoende och baserade på vetenskap och evidens. Dessa används av livsmedelsföretag i produktutvecklingen och av kommuner och regioner i deras folkhälsoarbete. Intresset för Livsmedelsverkets råd och riktlinjer fortsätter att vara stort och antalet besök i våra mediekanaler ökar.

Exempel på insatser under året som bidragit till att skapa samhällliga förutsättningar för en hållbar livsmedelskonsumtion är arbetet med att sprida information om vad som är en hållbar och hälsosam kost i enlighet med de Nordiska Näringsrekommendationerna (NNR) 2023, arbetet med att utveckla mål och indikatorer för en hållbar livsmedelskonsumtion samt innovativa projekt och arbetsätt kring offentliga måltider. En bred samverkan med företag, branschorganisationer, offentlig sektor, universitet och forskningsprojekt samt civilsamhället ger förutsättningar för hållbara förändringar.

4.1 Innehåll av näringsämnen i livsmedel och livsmedelskonsumtion

4.1.1 Kunskap om vad som är hållbar livsmedelskonsumtion

De nordiska näringsrekommendationerna (NNR) 2023 ger många intressenter en vetenskaplig sammanställning av näringsbehov och sambanden mellan näringsintag och hälsa. NNR är ett ramverk som Livsmedelsverket har som grund för sina kostråd. Intresset vid remissförfarande och lansering har varit stort, särskilt för de miljömässiga aspekter som inkluderats i arbetet. NNR rekommenderar en kost baserad på vegetabilier: mycket grönsaker, frukt och bär, baljväxter, potatis och fullkorn, rikligt med fisk och nötter, måttliga mängder mjölkprodukter med låg fetthalt och begränsad konsumtion av rött kött, kyckling, charkprodukter, alkoholhaltiga drycker och bearbetade livsmedel som innehåller mycket fett, salt och socker. En sådan konsumtion bidrar till flera av de svenska miljö kvalitetsmålen.

För att sprida informationen om vad som är en hållbar och hälsosam kost enligt NNR 2023 har Livsmedelsverket medverkat i webinarier och utbildningar samt publicerat en sammanfattning på svenska. Målgrupperna kan genom kostrådgivning, måltidsplanering och undervisning verka för att fler känner till och följer rekommendationerna. För att tillgodose behovet av forskning kring hälsosamma matvanor samt nå ut med våra resultat från matvaneundersökningar publicerar experter på Livsmedelsverket vetenskapligt granskade studier tillsammans med forskare vid universitet och högskolor.

4.1.2 Hur ser livsmedelskonsumtionen ut?

Livsmedelsverkets matvaneundersökningar (Riksmaten) ger kunskap om vad olika grupper i befolkningen äter och gör det möjligt att följa olika gruppers matvanor över tid. Informationen används också för att beräkna energi- och näringsintag samt exponering för miljöföroreningar och andra oönskade ämnen som kan komma från mat och dryck. Insamlad information används till riskvärderingar och kostråd av myndigheter och forskare, både i Sverige och internationellt.

Uppdaterade data saknas för matvanor hos barn under fyra års ålder som bor i Sverige. Därför genomförs projektet Riksmaten småbarn, där matvanor hos barn i åldrarna nio månader till fyra år undersöks. 750 fyraåringar och drygt tusen 1,5-åringar har hittills deltagit i undersökningen. Datainsamlingen påbörjades 2021 och kommer att avslutas under 2024. Data från fyraåringar har använts som underlag till uppdraget från regeringen att genomföra en förstudie för att utveckla det förebyggande arbetet inom allergiområdet.

Livsmedelsverkets webbaserade verktyg RiksmatenFlex för matvaneundersökningar är tillgängligt för forskare i Sverige. Under året har flera svenska forskningsstudier använt RiksmatenFlex i sina undersökningar. Att fler använder sig av samma metod resulterar i mer jämförbara data om befolkningens matvanor.

4.1.3 Vad innehåller maten?

Uppgifter om innehåll av näringsämnen i livsmedel finns samlade i Livsmedelsdatabasen. Den speglar det svenska livsmedelsutbudet och innehåller förutom uppgifter om näringsinnehåll även en stor mängd andra data, såsom förpackningsinformation, råvaruindelning och volymvikter.

Databasen innehåller data för drygt 6 000 livsmedel och finns på Livsmedelsverkets webbplats. Denna sida är välbesökt med cirka 14 500 besök per månad. Livsmedelsverket tillgängliggör öppna data via ett applikationsprogrammeringsgränssnitt (API) som används av forskare, utvecklare och andra intresserade för att producera studier, bygga tjänster, ta fram statistik med mera.

Data om livsmedel och näringsvärden är populära för att bygga appar om träning, matdagböcker och näringsinnehåll. Uppgifterna används även i kostdatasystem. Under 2023 gjordes närmare 5 100 anrop till tjänsten. Antalet anrop har årligen ökat.

Under året har nya livsmedel och värden lagts till, bland annat för jod och laktos.

4.2 Förbättra förutsättningarna för att äta hållbart

En hållbar livsmedelskonsumtion är grunden för en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion i hela landet. Inom Miljömålsrådet har Livsmedelsverket tillsammans med nio andra myndigheter enats om målbilder för ett hållbart livsmedelssystem. Det skapar förutsättningar för att nå de svenska miljömålen, gör arbetet för en konkurrenskraftig livsmedelskedja mer effektivt och bidrar också till att öka Sveriges försörjningsförmåga. Inom hållbarhetsarbetet ingår hälsa som ett av målen, och arbetet med näringsrekommendationer, kostråd och riktlinjer för måltider i offentlig sektor görs för att skapa förutsättningar för en god hälsa på befolkningsnivå.

4.2.1 Stärka offentliga aktörers arbete för hållbar livsmedelskonsumtion

Livsmedelsverket verkar för en fortsatt utveckling av offentliga måltider med syfte att främja en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Arbetet bidrar till målet för det strategiska området Konsument och marknad inom livsmedelsstrategin.

För att stärka beslutsfattare inom skola och omsorg har Livsmedelsverket under 2023 medverkat vid bland annat SKR:s konferens Skolriksdag 2023 med över 2 000 förtroendevalda och chefer samt vid Socialchefsdagarna med knappt 1 000 deltagare. 9 av 10 deltagare på Socialchefsdagarna ansåg att Livsmedelsverkets föreläsning var bra eller mycket bra.

Livsmedelsverket koordinerar det Vinnovafinansierade projektet ”Ett nytt recept för skolmåltider” som genom samverkan mellan myndigheter och kommuner syftar till att skapa systemförändring för att uppnå mer hållbara skolmåltider. Önskade effekter är att mer av maten äts upp och matsvinnet därmed minskar, ökad kunskap om hållbar livsmedelskonsumtion samt att fler lokala livsmedelsproducenter kan sälja sina produkter till upphandlande myndigheter.

Livsmedelsverket arbetar fortsatt med spädbarnsnutrition och den nationella amningsstrategin. En av de uppgifter som genomförts inom amningsstrategin var att utvärdera rådet om pyttesmå smakprover bland småbarnsföräldrar och personal inom barnhälsovården. Utvärderingen visade att personalen inom barnhälsovården förmedlar rådet om pyttesmå smakprover i kontakten med småbarnsföräldrar och att de flesta föräldrar känner till och använder sig av rådet. Resultaten från utvärderingen tyder också på att det går att förena pyttesmå smakprover med helamning i sex månader.

4.2.2 Uppdrag om mål, indikatorer och förslag på insatser för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion

Under året har Livsmedelsverket arbetat med att ta fram förslag på mål och insatsområden med tillhörande indikatorer framöver. Målen och delmålen baseras på forskning och inspel från aktörer i livsmedelssystemet. Inspelen har kommit både från dialoger och skriftligen. Förslagen har diskuterats med en vetenskaplig referensgrupp. Regeringsuppdraget kommer att redovisas i februari 2024.

Under 2023 arrangerade Livsmedelsverket Sveriges första medborgarpanel initierad av en myndighet. Medborgarpanelen bestod av 60 deltagare och frågeställningen handlade om hur det ska bli lättare för människor i Sverige att äta hållbart. Deltagarna tog fram 40 rekommendationer om bland annat ekonomiska styrmedel, reglering och kunskapshöjande insatser.

4.2.3 Uppdrag om minskat saltintag och intag av energitäta näringsfattiga livsmedel

Livsmedelsverket har på uppdrag av regeringen undersökt om det finns förutsättningar att minska salt- och sockerinnehållet i livsmedel genom frivilliga överenskommelser i livsmedelsbranschen.

Branschorganisationerna Livsmedelsföretagen, Kött- och Charkuteriföretagen i Sverige, Sveriges Bagare och Konditorer och Sveriges Bryggerier har tagit fram en modell för hur frivilliga överenskommelser om salt och socker ska organiseras och genomföras.

Mål för arbetet ska formuleras under 2024.

I uppdraget har ingått att ta fram ett kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta, näringsfattiga livsmedel kan minska.

Regeringsuppdraget kommer att redovisas i februari 2024.

4.2.4 Öka kunskapen hos konsumenterna om hållbar livsmedelskonsumtion

Målgruppernas förtroende för Livsmedelsverket är av stor betydelse för att myndigheten ska lyckas nå sina olika verksamhetsmål. Förtroendet för Livsmedelsverket är fortsatt högt. Enligt Sifos senaste anseendemätning är Livsmedelsverkets anseende fortsatt högt och stabilt, med ett anseendeindex på 53. Genomsnittligt index för landets myndigheter är 37. Ett viktigt bidrag till det höga förtroendet är Livsmedelsverkets synlighet i massmedia.

Livsmedelsverkets webbplats är navet för kommunikationen med konsumenter och vidareinformatörer inom vård, skola och omsorg, och antalet besök ligger på en fortsatt hög nivå: Under 2023 hade webbplatsen i genomsnitt drygt 30 000 besök per dag. Tre av fyra webbesökare uppgav att de var där som privatperson och att de lätt hittade det de sökte, i huvudsak råd om mat och information om näringsämnen. De gav också informationen mycket höga betyg. Bland de som besökte webbplatsen i jobbet var cirka en femtedel hälso- och sjukvårdspersonal.

Webbplatsens mest välbesökta sidor innehåller riktad information till gravida eller ammande kvinnor och småbarnsföräldrar. En ny mätning visar att sjuksköterskor inom mödra- och barnhälsovården har mycket stort förtroende för Livsmedelsverket. Även dietister och läkare inom primärvården har stort förtroende för Livsmedelsverket. Enligt mätningen uppfattas Livsmedelsverket som oberoende, vetenskapligt grundat och objektivt.

Livsmedelsverkets webbplats spelar också stor roll när frågor om mat uppmärksammas på olika sätt, till exempel i media. Ett mycket omfattande utbrott av salmonella hos en stor äggproducent under året ledde därför till att Livsmedelsverkets sida med återkallanden blev den tredje mest besökta. Det visar att Livsmedelsverket är en källa för allmänheten när de söker information.

I mars lanserades en ny grönare Matcirkel där växtbaserade alternativ får större plats än tidigare. Det nya greppet fick positiv respons, med många besök på webbsidan under året och Livsmedelsverkets mest gillade inlägg i sociala medier någonsin. En affisch med den nya Matcirkeln togs fram för att kunna användas i undervisningen i förskolor och skolor.

Inför midsommar 2023 lanserade Livsmedelsverket ett nytt kommunikationskoncept, ”Fula fiskar”, i syfte att informera föräldrar och kvinnor i barnafödande ålder om farorna med miljögifter i viss fisk. Bakgrunden är Sveriges undantag från EU:s gränsvärden för dioxiner och PCB i vissa fiskar, som är kopplat till ett motkrav om att informera om riskerna med denna fisk. Det nya konceptet, och en satsning på sökordsannonsering, bidrog till att nå ut till prioriterade målgrupper, driva trafik till Livsmedelsverkets webbplats och öka kunskapen om miljögifter i fisk.

I samband med Internationella matsvinnsdagen lanserade Livsmedelsverket en kampanj med konsumentnära tips om de livsmedel hushållen slänger mest av. Kampanjen fick stor spridning via egna kanaler, och ett stort antal myndigheter, kommuner och andra aktörer delade och använde materialet. Tillsammans med ett stort medialt genomslag bedöms

kampanjen ha bidragit till ökad kunskap bland konsumenter, vilket i sin tur kan leda till ett minskat matsvinn.

4.2.5 Nyckelhålet – ett verktyg för hälsosamma matvanor

Genom Livsmedelsverkets arbete med Nyckelhålet bidrar vi till livsmedelsstrategins mål för det strategiska området Konsument och marknad. Livsmedelsverket har under 2023 arbetat för att stärka samarbetet med branschen, stärka Nyckelhålet som varumärke och öka kännedomen bland prioriterade målgrupper. Aktiviteterna har bestått av riktade nyheter och pressmeddelanden samt en uppmärksammas Nyckelhålsvecka i samverkan med dagligvaruhandeln. Vi har också genomfört tre annonsperioder under året via egna sociala kanaler. Inläggen hade en räckvidd på totalt cirka 2,5 miljoner unika användare och 300 000 användare har sett våra videoklipp från början till slut.

Branschens intresse för nyckelhålsmärkningen är fortsatt högt. Livsmedelsverket och dagligvaruhandeln har bildat en samverkansgrupp för att utveckla det samarbetet och tillsammans öka efterfrågan på Nyckelhålsmärkta produkter bland konsumenter.

Livsmedelsverket har gett underlag till kommande förslag om gemensam framsidesmärkning inom EU.

4.2.6 Åtgärder för att nå generationsmålet samt miljökvalitetsmålen

Livsmedelsverket ska arbeta för att minska negativ påverkan på miljön och gynna det som har positiv miljöpåverkan. I det arbetet är det svenska miljömålssystemet styrande. Genom de svenska miljökvalitetsmålen arbetar vi även för att tillgodose miljödimensionen i de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030.

Livsmedel har en tydlig koppling till flera av miljökvalitetsmålen och bidrar främst till målen: Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Genom vårt arbete med regler, vägledning och kontroll kan produktion, förvaring och distribuering av livsmedel styras mot miljömålen. Livsmedelsverket gör det lättare för konsumenter att konsumera mer miljömässigt hållbart genom att tillhandahålla information och vägleda andra aktörer i livsmedelssektorn mot miljömålen.

Miljömålsrådet

Livsmedelsverket är en av 19 deltagande myndigheter i Miljömålsrådet, vars främsta funktion är att intensifiera arbetet för att nå miljömålen. Arbetet möjliggör gemensamma prioriteringar och åtaganden och ger tillfälle att se till att pågående arbete går framåt. Miljömålsrådet har identifierat och prioriterat fem strategiska programområden där rådet stärker samarbetet för att öka takten och effektiviteten i miljöarbetet 2023–2026.

Livsmedelsverket koordinerar Miljömålsrådets programområde Samverkan för ett hållbart livsmedelssystem. Syftet med nuvarande programområde är att med utgångspunkt i de gemensamma målbilderna för ett hållbart livsmedelssystem dels underlätta för näringsliv och andra relevanta aktörer att agera och dels utveckla myndigheternas samverkan och arbetssätt, för ett hållbart livsmedelssystem. Arbetet 2023 har fokuserat på att uppnå en bättre förståelse

av vad som behövs för att målbilderna ska nås, genom bland annat kartläggning av aktörernas upplevda hinder.

Åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålen

Livsmedelsverkets verksamhet bidrar till flera miljö kvalitetsmål. En insats i miljö målsarbetet under 2023 har varit projektet Ett nytt recept för skolmåltider, som syftar till systemförändring för att uppnå mer hållbara skolmåltider och bland annat bidrar till målen Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt växt- och djurliv. Uppdraget att ta fram förslag på mål, indikatorer och insatser för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion medverkar till målen Begränsad klimatpåverkan, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Den nya grönnare matcirkeln som lanserades 2023 ska uppmuntra till mer mat från växtriket och bidrar till målet Begränsad klimatpåverkan. Livsmedelsverkets uppdrag tillsammans med Naturvårdsverket gällande återanvändbara muggar och matlådor syftar till att minska mängden engångsplast i samhället och bidrar till målet Begränsad klimatpåverkan.

Säkra livsmedel – Giftfri miljö

En önskad effekt från miljö målet Giftfri miljö är att befolkningens exponering för hälsofarliga kemikalier från livsmedel och dricksvatten ska begränsas. Här bidrar Livsmedelsverket bland annat genom återkommande matvaneundersökningar och insamlingar av prover från Sveriges befolkning. Dessa insatser är viktiga för att man ska kunna identifiera och följa exponeringen för miljö föroreningar.

Livsmedelsverket ansvarar för ett antal nationella provtagningsprogram där både ämnen med fastställda gränsvärden och otillåtna ämnen kontrolleras. Sedan årsskiftet finns det gränsvärden för hur mycket PFAS som får finnas i animaliska livsmedel. I den Matkorgsundersökning som pågår analyseras flera olika livsmedel för bland annat PFAS. Från 2024 ingår PFAS i Livsmedelsverkets årliga provtagningsprogram.

4.2.7 Åtgärder för minskat matsvinn

För att bidra till att FN:s hållbarhetsmål uppfylls har regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket arbeta för att minska det svenska matsvinnet. Arbetet utgår från handlingsplanen Fler gör mer – handlingsplan för minskat matsvinn 2030.

Att minska matsvinnet är även en del av målet för livsmedelsstrategins område Konsument och marknad.

Matsvinnet i hushållen fortsätter att minska. Nationella data visar att det har minskat till 33 kilo 2021 jämfört med 35 kilo 2020. Detta är med stor sannolikhet en effekt av ökad medvetenhet hos konsumenterna. Livsmedelsverket har aktivt spridit information de senaste åren med syfte att höja kunskapen om att och hur man kan minska sitt matsvinn. En uppföljande konsumentundersökning bekräftar att allt fler har tagit del av informationen.

En konsumentundersökning visar också att de ökade matpriserna påverkar konsumenternas beteende. De planerar i högre grad sina inköp, tar mer vara på matrester och använder sina sinnen i högre grad för att inte slänga mat i onödan.

Under 2023 ägde den internationella matsvinnsdagen rum för fjärde året i rad. Livsmedelsverket publicerade en rapport med förfinade plockanalyser som visade vilken mat som slängs mest i svenska hushåll. Samtidigt lanserades en kampanj med konkreta tips för att minska matsvinnet. Detta fick stor medial spridning genom medverkan i SVT, SR och flera lokala radiokanaler. Rapporten fick också stor spridning via myndigheter, kommuner och andra aktörer som delade materialet digitalt eller skrev ut och använde det i måltidsmiljö. Kampanjen var framgångsrik och kostnadseffektiv och bidrog till ökad kunskap bland konsumenter.

En fördjupad medieanalys visar ett stort genomslag för matsvinn i media.

Livsmedelsverket har uppdaterat och utökat råden om vilka möjliga frukter och grönsaker som kan räddas. Frukter och grönsaker är den livsmedelskategori som genererar mest matsvinn.

Livsmedelsverket har kartlagt matsvinn i skolor och förskolor samt på äldreboenden. Det sammanlagda matsvinnet från kök, servering och tallrik vid skollunchen uppgår till cirka 56 gram per elev, exklusive dryck. Det betyder att ungefär en av sex portioner slängs. På ett år motsvarar det runt 11 700 ton mat som inte äts upp utan hamnar i soptunnan. Matsvinnet ligger på ungefär samma nivåer som i kartläggningen 2020. Det finns potential att minska matsvinnet inom de offentliga måltiderna.

Livsmedelsverket samarbetar med flera myndigheter för att minska matsvinnet: vi ingår i det nationella Matsvinnsnätverket SAMS och vi deltar i EU-plattformen för utbyte av kunskap och erfarenheter om minskat matsvinn. Under året har en första nordisk matsvinnskonferens genomförts. Resultatet blev att ett nordiskt matsvinnsnätverk med syfte att utbyta erfarenheter startas 2024.

Under året har Livsmedelsverket arbetat med att lyfta frågan om matsvinn och göra den känd inom livsmedelskontrollen. En handbok för minskat matsvinn för verksamheter inom kök, restaurang och butik har publicerats, som främst riktar sig till företag som vill arbeta för minskat matsvinn.

5 Civilt försvar

Sammanfattning av måluppfyllelsen för det långsiktiga målet *Alla har tillgång till mat och dricksvatten i kris och krig* (LDF: Daniel Karlsson).

Livsmedelsverket arbetar med ansvarsprincipen som grund. Det innebär att myndigheten arbetar för att stärka förmågan hos alla aktörer inom livsmedelsförsörjningen som i fredstid står för produktion och leverans av vatten och mat. Genom utbildning, utveckling av stöd och verktyg, ökad samverkan och tydliggörande av fördelningen av roller mellan olika aktörer kan luckor i systemet upptäckas och åtgärder vidtas som stärker krisberedskapen och förmågan att upprätthålla livsmedelsförsörjningen i kris och vid höjd beredskap.

Under året har Livsmedelsverket utvecklat sin krisledningsfunktion genom att förstärka förmågan att leda och delta i övningar med anknytning till totalförsvaret med Regeringskansliet, statliga myndigheter, regioner och kommuner samt näringslivet. Myndigheten har utvecklat mer robusta laboratorieresurser för att kunna analysera farliga ämnen i mat och dricksvatten även under mycket ansträngda förhållanden. Myndigheten har också genomfört utbildningar och övningar tillsammans med landets kommunala huvudmän för vatten och avlopp. Syftet har varit att stärka deras förmåga att leverera säkert dricksvatten under kris och höjd beredskap. Kommunerna har fått ytterligare stöd för att öka måltidsverksamheternas beredskap. De kommuner som drabbats av akuta händelser som påverkar dricksvattenförsörjningen har fått stöd och hjälp av Livsmedelsverkets vattenkatastrofgrupp.

5.1 Sektorsmyndighet

Beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten är en av tio beredskapssektorer som inrättades den 1 oktober 2022 då förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap (beredskapsförordningen) trädde i kraft. I denna beredskapssektor ingår beredskapsmyndigheterna Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Livsmedelsverket är sektorsansvarig myndighet.

Det gemensamma arbetet i beredskapssektorn har etablerats under 2023 och bedrivs på myndighetschefsnivå samt genom en styrgrupp, en planeringsgrupp och olika permanenta eller tillfälliga arbetsgrupper. Möten inom beredskapssektorn samordnas med andra regelbundet förekommande möten inom civil beredskap och totalförsvaret i övrigt.

Ett prioriterat arbete under 2023 har varit att ta fram dokumentet ”Beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten”. Dokumentet är framtaget gemensamt av myndigheterna i beredskapssektorn och syftar till att förmedla en grund för arbetet i beredskapssektorn.

Beredskapssektorn har även tagit fram en första gemensam lista över åtgärder där samordningsbehov har identifierats. Därutöver har vi exempelvis etablerat en metod/process för att ta fram samlade lägesbilder för beredskapssektorn, funktionsbrevlådor och gemensam yta på MSB:s webbaserade informationssystem (WIS), som är en aktörsgemensam plattform.

Livsmedelsverket har genomfört en seminarieövning tillsammans med Militärregion syd för handläggare och chefer inom beredskapssektorn i syfte att skapa samsyn kring den planeringsinriktning som råder.

5.2 Beredskapsmyndighet

Livsmedelsverket är en beredskapsmyndighet med särskild betydelse för samhällets civila beredskap och totalförsvaret. Som beredskapsmyndighet ska Livsmedelsverket ha förmåga att motstå hot och risker, förbygga sårbarheter, hantera fredstida krissituationer och genomföra uppgifter vid höjd beredskap. Livsmedelsverket ansvarar tillsammans med andra aktörer för att planera för att Sveriges befolkning har tillgång till säker mat och säkert dricksvatten vid fredstida kriser och höjd beredskap.

5.2.1 Livsmedelsverkets interna beredskapsarbete

Livsmedelsverket har under året arbetat med att stärka och utveckla förmågan att hantera fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig.

Resultatet är att både krisledningsfunktionen och funktionen Tjänsteman i beredskap (TiB) har utvecklats, genom att vi skapat förmåga till inlarmning av krisledningsfunktionen, riktade utbildningar och säkerställande av deltagarnas kompetens. Alternativa lösningar inom bemanning av vissa funktioner har identifierats genom samarbete med olika frivilliga organisationer. Livsmedelsverket har under året tecknat avsiktsförklaringar med tre frivilliga försvarsorganisationer om personella förstärkningsresurser vid hantering av händelser. Arbetet fortsätter under 2024 genom framtagning av ett nytt kollektivavtal och utbildning av personer som ska kunna tjänstgöra på myndigheten i händelse av fredstida kriser eller höjd beredskap. En synlig effekt är att båda funktionerna ökat sin robusthet för att kunna klara av att hantera en kris eller höjd beredskap. Myndigheten har planerat, genomfört och utvärderat flera nationella övningar inom respektive område.

Myndighetens arbete för att upprätthålla tillräcklig förmåga inom kärnuppgifterna (kontinuitetshantering) vid höjd beredskap avslutas under 2023, och går nu in i förvaltningsfasen. Under 2023 påbörjades arbetet med myndighetens krigsorganisation som ska vara slutförd under 2024/2025. Utöver detta har även Livsmedelsverkets lägesbilsarbete utvecklats.

5.2.2 Natos partnerskap för fred och kommande Natomedlemskap

Sveriges medlemsansökan till Nato och samtliga Natoländernas undertecknande av anslutningsprotokollet innebär en gradvis ökad integrering i Natos strukturer.

Livsmedelsverket, tillsammans med Jordbruksverket och SVA, deltar aktivt både i den nationella samverkansgruppen för Natosamordningen i Sverige och i möten vid Natos högkvarter i Bryssel. Arbetet med Natofrågor har under 2023 intensifierats gällande både tekniska lösningar och arbetet med sakfrågor. Livsmedelsverket deltar som Sveriges representant i en arbetsgrupp i Food and Agriculture Planning Group (FAPG) under Resilience Committee, som syftar till att identifiera de tio största riskerna inom sektorn, ur ett Natoperspektiv.

Genom arbetet inom Nato blir Sveriges livsmedels- och dricksvattensektor bättre förberedd så att den kan uppfylla de förmågekrav som ställs på en medlem i Nato. I detta ingår förmågekrav för att ge och ta emot världsstödet samt för uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret.

5.2.3 Livsmedelsförsörjning

Myndighetens samrådsgrupp för privat-offentlig samverkan, SKAL, har genomfört 13 möten under 2023. En etablerad samverkan sker kring lägesbilder med anledning av det säkerhetspolitiska läget. Arbetet har resulterat i ett närmare samarbete med aktörerna i beredskapssektorn och ökad kunskap om hotbild och planeringsinriktning för det civila försvaret.

Regeringsuppdraget om åtgärder vid en bristsituation i livsmedelskedjan har redovisats. Det har resulterat i kontaktytor mellan livsmedelskedjans aktörer samt handlingsalternativ som det offentliga och företagen kan utveckla vidare för att kunna hantera en bristsituation. Företagens förmåga att hantera störningar och genomföra kontinuitets- och säkerhetsarbete har ökat liksom kunskapen om hotbilden mot Sverige och den svenska beredskapsuppbyggnaden.

Regeringsuppdraget om uppbyggnad av livsmedelsberedskapen delredovisades under året och ska slutredovisas under 2024. En första sammanställning är framtagen. Myndigheterna har fortsatt arbetet med förmågebedömning av företag vars verksamheter kan antas vara totalförsvarsviktiga nationellt. Myndigheterna har tagit fram ett utkast till urvalskriterier för att identifiera samhällsviktig verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret. En för livsmedelssektorn gemensam arbetsgrupp för bevakning och analys av hot mot livsmedelssektorn är etablerad och sammanträder regelbundet. Bevakning och analys av aktuella fenomen med potential att hota livsmedelsförsörjningen pågår, liksom kontinuerlig informationsdelning med livsmedelssektorns aktörer. Livsmedelsverket har i samarbete med Jordbruksverket och Svensk dagligvaruhandel tagit fram en metod för att mäta mängden mat i livsmedelssystemet. Detta har ökat möjligheten att följa antalet kalorier för olika varukategorier samt skapat en översikt över vilka resurser som riskerar att falla ifrån vid störning av kyl- och fryskapacitet.

I projektet Myndighetsgemensamma beredskapsövningar för hantering av allvarliga mikrobiologiska kriser i foder- och livsmedelskedjan genomfördes under hösten en övning av tvärspektoriell samverkan för utredning av ett livsmedelsburet sjukdomsutbrott. I seminarieövningen deltog cirka 50 personer från centrala myndigheter, regionala smittskyddsenheter, länsstyrelser samt kommunernas miljö- och hälsoskydd. Övningen stärkte den gemensamma krisberedskapsförmågan genom att deltagarna lärde känna varandra och fick närmare insikt i hur samarbete på olika nivåer sker. Deltagarna fick också se hur olika aktörers respektive roller och ansvar under ett utbrott fungerar. Övningen visade hur ett komplicerat och ovanligt utbrott som innebär risk för samhällskris kan utredas och hanteras med myndighetsgemensamma insatser.

5.2.4 Beredskap inom de offentliga måltiderna

Livsmedelsverket publicerade en beredskapshandbok för de offentliga måltiderna hösten 2022. Under 2023 har vi fortsatt arbeta för att ge fördjupat stöd till kommunerna. Vi har särskilt riktat insatser för att nå de kommuner som i Livsmedelsverkets kommunkartläggning 2021 uppgav att de inte hade någon beredskapsplan för de offentliga måltiderna. Efter dialog med kommuner har vi tagit fram material som kompletterar beredskapshandboken. En övningskortlek har skickats ut till samtliga kommuner och regioner. Återkopplingen har varit mycket positiv och utskicket har troligtvis bidragit till att fler övat sin beredskap i måltidsverksamheten.

För att underlätta erfarenhetsutbyte och nätverkande, som många kommuner efterfrågat, har ett nationellt beredskapsnätverk startats och en kunskapsbank på temat beredskap skapats tillsammans med Jordbruksverket via MATtanken. Ett uppstartsmöte och två nätverksträffar har genomförts under 2023 med cirka 135 deltagare per träff. Den förväntade effekten är att fler kommuner och regioner ska ta lokala initiativ som stärker beredskapen.

Via en handfull workshoppar som Livsmedelsverket anordnat tillsammans med olika länsstyrelser har kontakter knutits mellan olika aktörer inom och mellan kommuner, länsstyrelser och andra organisationer. Detta har bidragit till att broar byggts mellan olika aktörer. Fler går från kunskap till handling och fler arbetar tillsammans för att på nationell, regional och lokal nivå stärka beredskapen så att de offentliga måltiderna kan upprätthållas vid kris eller extraordinär händelse.

5.2.5 Beredskap mot och förekomst av radionuklider i livsmedel

Livsmedelsverket har under 2023 fokuserat på samverkan och övning med andra myndigheter. Samverkan har primärt handlat om effektiv ansvarsfördelning och kommunikation i händelse av ett radioaktivt nedfall. Kunskapshöjande seminarier samt deltagande i och arrangerande av övningar under 2023 och 2024 bidrar till att öka både den egna förmågan och andra aktörers medvetenhet. Vi har också fokuserat på att stärka den laborativa analysförmågan genom satsningar på utrustning, metoder och kompetens.

5.2.6 Dricksvattenförsörjning

Den nationella vattenkatastrofgruppen VAKA har under 2023 hanterat 15 larm och gett stöd till flera kommuner och en region vid akuta kriser inom den kommunala dricksvattenförsörjningen. De nationella förstärkningsresurserna för nödvattenförsörjning har utökats med ytterligare två 10 m³ nödvattentankar med möjlighet att trycksätta fastigheter eller mindre bostadsområden. Under året har en revision av verksamheten genomförts. Den har lett till flera förbättringsförslag som kommer att implementeras successivt i verksamheten med start under 2024.

Handboken i krisberedskap och civilt försvar för dricksvatten har färdigställts under året. För första gången finns nu en handbok som riktar sig specifikt till dricksvattenaktörer och som täcker både krisberedskap och civilt försvar. För att öka spridningen och användningen av handboken har den lanserats genom en utbildningsturné i form av endagsutbildningar på 11 platser runt om i landet och med sammanlagt 900 deltagare.

På uppdrag av Livsmedelsverket har två företag tillsammans genomfört en omställning av sin ordinarie produktionsprocess för förpackat dricksvatten. I samband med omställningen har administrativa, ekonomiska och juridiska hinder dokumenterats i syfte att förenkla liknande processer när behov av omställning uppstår i kris eller krig. Resultatet från arbetet kommer att kommuniceras till berörda aktörer under 2024.

Under 2023 har Livsmedelsverket arbetat för att öka anslutningen till VA-ReservdelsAkuten (VARA). Detta har ökat kommunernas förmåga till reparationsberedskap inom både dricksvattenförsörjning och avlopp i linje med regeringens uppdrag till myndigheten. Det nya verktyget, som utvecklats av Livsmedelsverket, hade i slutet av 2023 mottagit intresseanmälningar från ca 50 kommuner. Systemet har använts skarpt vid ett tillfälle under 2023.

Under 2023 har Livsmedelsverket arbetat med ett regeringsuppdrag som syftade till att kartlägga och analysera förutsättningar för och möjligheter till produktion i Sverige av fällningskemikalier från avfall och biprodukter. Uppdraget har ökat kunskapen om nuvarande och planerad inhemsk produktion av fällningskemikalier. Uppdraget har även fördjupat insikterna om sårbarheter och beroenden i olika försörjningskedjor och belyst komplexiteten i att genomföra försörjningsanalyser.

Under året har Livsmedelsverket samlat leverantörer, myndigheter och beställare för att diskutera hur problem för livsmedels- och dricksvattenförsörjningen på grund av störningar i produktions- eller leveransleden kan undvikas i upphandlings- och avtalsprocesser. En webbsida med tips om hur upphandlande myndigheter kan tänka i upphandlings- och avtalsprocessen publicerades under året. Detta har ökat chansen till en konstruktiv dialog mellan leverantörer och beställare i händelse av oväntade prisuppgångar och leveransproblem.

För att identifiera åtgärder och utvecklade planeringsförutsättningar för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen pågår ett projekt som under året har inhämtat information och lärdomar om hur motsvarigheten till beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten drabbats i Ukraina. Lärdomar från projektet har förmedlats till kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter. Detta har ökat medvetenheten om vilka utmaningar sektorn ställs inför vid höjd beredskap och motivationen att genomföra förmågehöjande åtgärder.

Under hösten 2023 har fem nödvattenövningar genomförts i fyra län, med deltagare från kommuner samt regionala och nationella aktörer. Sammanlagt har ca 450 deltagare övats med ett scenario som innebär brist på dricksvatten under höjd beredskap eller svår kris. Det har medfört en ökad insikt om och förståelse av hur man bör hantera ett avbrott eller en störning i olika verksamheter gällande dricksvattenförsörjning. Genom framtagna handlingsplaner har förmågeskapande arbete också genomförts hos deltagarna genom nyetablerad samverkan mellan olika aktörer.

Livsmedelsverket har under året arbetat med ett regeringsuppdrag för att stödja länsstyrelserna i deras arbete med att i sin tur stödja kommunerna inom dricksvattenförsörjning och prioritering av dricksvatten vid höjd beredskap. Länsstyrelserna har under året genomfört utbildningar för kommunerna i länet och Livsmedelsverket har bidrag med utbildningsstöd kring utmaningar för dricksvattenförsörjningen vid störningar samt i vissa fall erfarenheter från Ukraina. Förmågan till dricksvattenförsörjning under höjd beredskap har genom dessa utbildningar ökat, då alla kommuner med ansvar för försörjningen har fått en ökad och bredare förståelse för utmaningarna och hur de kan åtgärdas.

5.2.7 Nödåtgärder för dricksvatten

Den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten kan behöva vidta nödåtgärder för att konsumenterna ska få tillgång till säkert dricksvatten. Vidtagna nödåtgärder rapporteras till de kommunala kontrollmyndigheterna, som i sin tur rapporterar till Livsmedelsverket.

Rapporterade nödåtgärder gäller både kokningsrekommendationer och tillfällen då konsumenter blir hänvisade att hämta dricksvatten från tankar, dunkar eller brandposter. Rapporterade nödåtgärder bedöms vara användbara som indikatorer på hur säkert dricksvattnet är i Sverige. De utgör också en av Sveriges nationella indikatorer för uppföljning av Agenda 2030.

Tillhandahållande av nödvatten via tank fortsätter att vara den mest rapporterade åtgärden. I de flesta av fall var anledningen underhåll av distributionsnät, lagning av vattenläcka och förnyelse av distributionsnät.

Kokningsrekommendation är en vanlig åtgärd vid händelser där dricksvattenkvaliteten har påverkats av mikrobiologiska ämnen. Jämfört med tidigare år har det totala antalet händelser och antalet dygn gått ned, trots att antalet berörda konsumenter och antalet tillfällen då åtgärden vidtogs i förbyggande syfte ökade.

Tabell 13: Nödåtgärder för dricksvatten.

	2023	2022	2021
Kokningsrekommendation	66	77	74
- varav som förebyggande åtgärd	27	20	25
- varav konstaterade kvalitetsproblem	39	56	48
- varav vattenbrist	0	1	1
Antal dygn – kokningsrekommendation	1 452	1 710	2 279
Berörda konsumenter – kokningsrekommendation	125 859	58 427	65 560
Tillhandahållande av nödvatten via tank	192	204	187
- varav som förebyggande åtgärd	142	165	93
- varav konstaterade kvalitetsproblem	13	17	30
- varav vattenbrist	37	22	64
Antal dygn – nödvatten via tank	1 840	996	1 985
Berörda konsumenter – nödvatten via tank	41 036	47 567	19 029

5.2.8 Laborativ verksamhet kopplat till försörjningsberedskap

Nationellt beredskapslaboratorium för mikrobiologiska dricksvattenanalyser

I januari 2023 påbörjades inrättandet av det nationella beredskapslaboratoriet för mikrobiologiska dricksvattenanalyser (NBV) tillsammans med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA).

För att stärka den nationella förmågan till analys av sjukdomsframkallande mikroorganismer vid en händelse eller ett utbrott har flera metodutvecklingsprojekt startats. Via utbildning på Livsmedelsverket har personal på FOI och SVA lärt upp i de mikrobiologiska indikatoranalyser som beskrivs i dricksvattenföreskrifterna. Detta har stärkt möjligheten att vara ett laborativt stöd till ordinarie vattenlaboratorier i händelse av kris.

Stärkt totalförsvarsförmåga gällande analys av farliga ämnen i mat och vatten

Inom Forum för beredskapsdiagnostik har Livsmedelsverket tillsammans med andra myndigheter och aktörer arbetat för en mer robust analyskedja för mikrobiologiska prover. Genom metodutveckling, övning och utbildning har den gemensamma förmågan stärkts, liksom nätverket mellan civila och militära enheter som arbetar inom hantering och laboratorieutredning av smittspridning via mat och vatten. Detta lägger grunden till att

myndigheterna, inklusive Försvarmakten, ska kunna stötta varandra i händelse av kris, störda förhållanden och ytterst krig.

Livsmedelsverket har tillsammans med FOI och SVA arbetat med utveckling av analysmetoder som möjliggör förutsättningslös identifiering av farliga ämnen i dricksvatten.

I projektet ”Projektering av alternativ laboratorieplats för ökad nationell förmåga och robusthet vid kriser och höjd beredskap” har ett förslag tagits fram för uppbyggnad och vidmakthållande av en myndighetsgemensam laborativ förmåga. Denna alternativa laboratorieförmåga ska kunna användas för kritiska mikrobiologiska analyser om ordinarie laboratorier inte går att nyttja, som stöd till både det civila samhället och Försvarmakten.

6 Internt utvecklingsarbete

Under 2023 har Livsmedelsverket framgångsrikt genomfört en rad betydelsefulla åtgärder för att säkerställa att medborgarna uppfattar vår verksamhet som legitim, effektiv och väl genomförd. Dessa åtgärder har omfattat aktivt innovationsarbete, förenklingsprocesser med nya effektiva arbetsmetoder och ett hållbart medarbetar- och ledarskap.

I Sifos senaste Anseendeindex (2023) har Livsmedelsverket placerat sig i topp tio bland myndigheterna, vilket visar på det höga förtroende som samhället har för myndigheten. Resultatet i anseendeindexet bekräftar att Livsmedelsverket har etablerat och upprätthållit en stark position som en pålitlig och kompetent samhällsaktör.

Livsmedelsverket har ett mål om att till 2025 ha stärkt innovationsförmågan för att åstadkomma en större samhällsnytta. Under 2023 har arbetet fortsatt i enlighet med myndighetens förändringskarta, med insatser som ska stärka strukturen, kunskapen och kulturen. För att höja kompetensen har myndighetens innovationsledare gått en utbildning i tjänstedesign och chefer har erbjudits flera webinarier om grunderna i tjänstedesign. Innovationswebbinarier har hållits för hela myndigheten, i syfte att inspirera, lära och lyfta goda exempel på innovation. För att stärka innovationskulturen har vi tagit fram ett material om innovation till alla arbetsgrupper. Materialet innehåller övningar med fokus på våra målgrupper, eftersom deras behov är utgångspunkten för allt utvecklingsarbete. Syftet är att ge grundläggande insikter och principer för innovationsarbetet och stärka innovationskulturen på myndigheten.

6.1 Hållbart medarbetar- och ledarskap

Livsmedelsverket arbetar kontinuerligt med att vara en attraktiv arbetsgivare.

Vi har under 2023 utvecklat medarbetarsamtalen. En utbildningsinsats har genomförts utifrån rutinen för hantering av diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling.

Arbetsmiljömålen är integrerade i verksamhetsplaneringen och arbetsmiljöindikatorer har tagits fram. För 2023 har fokus legat på reflektion och återhämtning.

För andra året i rad genomförs en enkät om organisatorisk och social arbetsmiljö. Utifrån resultatet har alla arbetsgrupper gemensamt tagit fram handlingsplaner för att stärka sin arbetsmiljö.

En översyn av chefsrollen har genomförts med syfte att skapa en tydligare chefsroll som bygger på ett tillitsbaserat arbetssätt.

6.1.1 Personalomsättning

Livsmedelsverket har ökat sitt antal årsarbetskrafter under 2023, även om ökningen är något mindre jämfört med tidigare år.

Myndigheten ser att konkurrensen om kompetenser inom IT, civilt försvar och krisberedskap, kemister samt veterinärer är fortsatt hög. Rekryteringen av officiella veterinärer är en av myndighetens största utmaningar i vår kompetensförsörjning. Under året har nya rekryteringsvägar utforskats. Bland annat har Livsmedelsverket deltagit i Arbetsförmedlingens EU-mässa med inriktning på veterinärer. Som ett resultat av detta har ett antal EU-veterinärer anställts i vår slaktkontroll.

Tabell 5: Personalförändring

	2023	2022	2021
Antal rekryterade kvinnor	40	51	42
Antal rekryterade män	32	24	21
Antal rekryterade – totalt	72	75	63
Personalomsättning (procent)	9,7	9,4	9,7
Personalens genomsnittsålder (år)	48	46	47
Medeltalet anställda – kvinnor	426	427	406
Medeltalet anställda – män	247	237	227
Medeltalet anställda – totalt	673	663	634
Årsarbetskrafter – kvinnor	379	374	355
Årsarbetskrafter – män	239	229	216
Årsarbetskrafter – totalt	618	603	570

När siffran för Medeltalet anställda – totalt beräknas kan beräkningen innehålla decimaler. Detta gör att en skillnad kan uppkomma jämfört med medelantalen anställda kvinnor och män.

6.1.2 Säkerställande av kompetens på myndigheten

Vi har en etablerad ledarutvecklingsstruktur för att uppnå ett hållbart chefs- och ledarskap vid Livsmedelsverket. Ledarutvecklingsstrukturen stimulerar till kompetensutveckling med ett stort fokus på erfarenhetsutbyte. Vi kvalitetssäkrar vår chefs- och ledarskapskompetens hos nya chefer och fortsätter att stärka ledarroller inom coachande förhållningsätt och projektledning.

Genomförda chefsforum och chefswebbinarier har stärkt kompetensen inom personal-, arbetsmiljö- och verksamhetsledningsfrågor. Vår årliga utvärdering visar att cheferna upplever ledarutvecklingsstrukturen som värdeskapande för ledarrollen på Livsmedelsverket.

6.1.3 Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron minskade i jämförelse med 2022. Antalet långtidssjuka har inte förändrats i någon större utsträckning från föregående år och är därmed en betydande andel av den totala sjukfrånvaron. Merparten av långtidssjukskrivningarna är inte arbetsrelaterade.

Livsmedelsverket arbetar aktivt med främjande, förebyggande och rehabiliterande insatser. Nya chefer genomför en rehabiliteringsutbildning som en del av vår chefsintroduktion. Även redan anställda chefer har möjlighet att genomgå utbildningen.

För att förebygga långtidssjukskrivningar har chef och medarbetare alltid ett omtankessamtal vid det fjärde sjukfrånvarotillfället på sex månader. Syftet är att fånga upp bakomliggande orsaker till sjukfrånvaron och agera för att minska risken för arbetsrelaterad sjukfrånvaro.

Tabell 6: Sjukfrånvaro i procent av sammanlagd arbetstid

	2023	2022	2021
Kvinnor	4,9	6	4,6
Män	4,1	3,7	3,4
Totalt	4,6	5,2	4,1
Upp till 29 år	2,0	3,7	3,3
30–49 år	4,3	5,5	4,7
50 år eller äldre	5,2	4,9	3,5
Andelen långtidssjuka (>60 dagar) av totala sjukfrånvaron	53,2	49,8	49,6

6.1.4 Inkludering och jämställdhetsintegrering

För det interna likabehandlingsperspektivet formulerar Livsmedelsverket en årlig plan med aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering och andra hinder för lika rättigheter och möjligheter.

Som en följd av årets handlingsplan har Livsmedelsverkets chefer fått möjlighet att delta i en webbutbildning om konflikthantering. Cheferna har även fått utbildning i facilitering för att aktivt leda grupputveckling samt fått verktyg för att kunna skapa förutsättningar för inkludering och psykologisk trygghet. Målet med insatserna var att öka medvetenheten hos chefer om hur ett aktivt förebyggande arbete stärker förutsättningar för hållbara arbetsgrupper.

Alla arbetsgrupper har diskuterat rutinen för hantering av kränkande särbehandling och trakasserier utifrån att rutinen uppdaterats.

Myndigheten har infört ett nytt verktyg för referenstagning som hjälper oss att göra objektiva bedömningar i rekryteringsprocessen slutfas.

6.2 Effektivt och kvalitetssäkrat verksamhetsstöd

I det interna utvecklingsarbetet har Livsmedelsverket aktivt riktat fokus mot metoden kunddriven tjänsteutveckling. Med det menas att man har de man finns till för i fokus när man utvecklar en tjänst för att lösa användarens behov. Under året har vi bland annat engagerat oss i att förenkla de administrativa processerna när anställda börjar och slutar.

Genom det förändrade arbetssättet har vi ökat vår flexibilitet och förmåga att anpassa oss till föränderliga behov. Detta är ett steg mot att skapa en mer effektiv organisation.

Under 2023 har Livsmedelsverket implementerat e-underskrifter. Denna förändring har inte bara effektiviserat våra arbetsflöden, utan också satt en ny standard för hur vi hanterar autentisering och signaturer.

Under 2023 har en omfattande satsning för omvärldsanalyser genomförts. Syftet är att hela myndigheten ska jobba enhetligt och effektivt med hur vi analyserar och tolkar förändringar i vår omvärld, och därigenom stärker vår förmåga att fatta välgrundade beslut. Under hösten 2023 har arbetet integrerats med nya resursplaner och en ökning av kompetensen inom området inför 2024. Genom att ha en gemensam grund för omvärldsanalyser positionerar vi oss för att vara strategiska och proaktiva i vår verksamhet. I slutändan kommer detta att stärka vår kapacitet att nå våra övergripande mål som myndighet.

6.2.1 Livsmedelsverkets interna hållbarhetsarbete

Myndighetens verksamhet anges i störst utsträckning bidra till följande tre mål i Agenda 2030: Ingen hunger, Hälsa och välbefinnande samt Hållbar konsumtion och produktion.

Detta sker framför allt genom vårt samlade arbete för säkra och redliga livsmedel samt hållbar livsmedelskonsumtion. Några aktiviteter som lyfts fram särskilt är arbetet med de nationella provtagningsprogrammen, Nyckelhålet, minskat matsvinn, måltider i vård, skola och omsorg, åtgärder för minskat salt- och sockerintag samt arbetet med civilt försvar och landets försörjningsförmåga. I myndighetens inriktning finns mål som kopplar till Agenda 2030 i form av mål för arbetet med minskat matsvinn, hållbar livsmedelskonsumtion och en begränsning av myndighetens egen klimatpåverkan från resor. Inriktningen sätter också en tydlig förväntan om att hållbarhetsperspektivet ska genomsyra hela verksamheten.

En mindre intressentanalys med ett 30-tal deltagare genomfördes under våren 2023 för att ta reda på "Hur kan vi stötta våra målgrupper att agera mer hälsosamt och miljösmart?". Analysen visade att Livsmedelsverket har möjlighet att underlätta och stärka andra aktörers hållbarhetsarbete, bland annat genom att samarbeta mer med andra myndigheter och ha en tydligare hållbarhetsagenda och tydligare förväntningar gentemot våra målgrupper.

Sedan januari 2023 ska alla beslutsärenden i ledningsgruppen och hos GD inkludera en hållbarhetsbedömning som underlag. Syftet är att synliggöra och minimera eventuella målkonflikter mellan hälsa, miljö, ekonomi och försörjningsförmåga. En checklista finns som stöd för bedömningen. Bedömningen har också integrerats i rutinen för regeringsuppdrag och som stöd vid verksamhetsplanering.

6.3 Avgiftsområden

Tabell 16: Ekonomiskt resultat 2023 för Livsmedelsverkets avgiftsområden (tusen kronor)

Verksamhet		Ack över- underskott tom 2021	Över-/ underskott 2022	Tillförda anslagsmedel 2022		Budgeterade intäkter 2023 1)	Intäkter 2023	Budgeterade kostnader 2023 1)	Kostnader 2023	Budgeterat resultat 2023	Resultat 2023	Utgående ack över-/ underskott
Offentligrättslig verksamhet	2) 3)											
Gränskontroll	4)	-271	6 237			18 600	20 778	19 500	19 769	-900	1 009	6 975
Myndighetsärenden	5)	646	-129			483	524	512	743	-29	-219	298
Kontroll av livsmedelsanläggningar	6) 7) 8)	-28 646	-27 344	29 000	9)	219 000	210 570	231 000	246 235	-12 000	-35 665	-62 655
Kontroll av rests substanser		3 314	-3 131			21 940	23 420	22 626	22 905	-686	515	698
Kontroll av bekämpningsmedel	10)	1 691	-1 053			0	0	0	61	0	-61	578
Kontroll av kontaminanter exklusive dioxiner	11)	768	-439			3 660	3 864	3 555	3 517	105	347	677
Dioxinkontroll	12)	565	-660			913	0	0	14	913	-14	-109
Summa		-21 933	-26 519	29 000		264 596	259 156	277 193	293 244	-12 597	-34 088	-53 538
Uppdragsverksamhet		-37	2 348			12 000	16 853	12 000	16 886	0	-33	2 278
Tjänsteexport	13)	3 342	-1 075			6 000	4 930	6 000	4 907	0	23	2 289
Totalt avgiftsfinansierad verksamhet		-18 628	-25 246	29 000		282 596	280 939	295 193	315 037	-12 597	-34 098	-48 971

1) Budget enligt regleringsbrev för 2023.

2) Intäkter hänförliga till respektive avgiftsområde inom offentligrättslig verksamhet, men som inte är offentligrättsliga intäkter redovisas i tabellen som kostnadsreduktioner.

3) Av avgiftsföreskriften (2021:8) framgår vilka kostnader för analys/provtagning i provtagningsprogrammen som Livsmedelsverket tar ut avgift för (restsubstanser, salmonella, kontaminanter inklusive dioxiner).

4) Antal importerade sändningar har fortsatt öka under 2023 som en fortsatt effekt efter att Storbritannien lämnade EU 1 januari 2021 vilket har medfört högre intäkter. Under 2023 har bemanningen utökats för att möta antal sändningar vilket kommer innebära ytterligare kostnadsökningar 2024. Avgiften kommer vara balanserad inom något år då kostnaderna beräknas överstiga intäkterna kommande år.

5) Det ackumulerade överskottet beräknas minska under de kommande åren.

6) Från 1 januari 2022 införde Livsmedelsverket ett nytt avgiftssystem med efterhandsdebitering av utförd kontroll i enlighet med Livsmedelsverkets föreskrift (LIVSFS 2021:8) om avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Underskott som uppkommit under 2023 beror dels på lägre intäkter på grund av sänkta timtaxor och färre utförda kontrolltimmar och dels på högre kostnader inom avgiftsområdet. Kostnader för kundförluster och räntekostnader på grund av obetalda kundfordringar motsvarande 26 miljoner kronor ligger också till grund för det stora underskottet. I underskottet från 2022 uppgick dessa kostnader till 6 miljoner kronor.

7) Stöd för minskning av slakteriavgifter inom avgiftsområdena har redovisats som en transferering på anslaget för nedsättning, totalt 66 miljoner kronor. 57,5 miljoner kronor har använts för att sätta ned avgifter inom avgiftsområdet kontroll av livsmedelsanläggningar och 8,6 miljoner kronor har använts för att sätta ned avgifter inom avgiftsområdet kontroll av rests substanser.

8) Utöver kostnaderna som har redovisats inom avgiftsområdet har kostnader som uppstått i anslutning till offentlig kontroll avseende slakterier och vilthanteringsanläggningar kostnadsfört på anslag 1:14 ap.1, motsvarande 19 miljoner kronor.

9) 29 miljoner kronor användes 2022 för att balansera förluster som uppstått inom avgiftsområdet till följd av nedskrivningar av slakteriavgifter 2017–2019 samt de förluster som uppstått till följd av konkurser 2020. För villkor se regleringsbrev 2022, 1:14 ap.1.

10) Kontroll av bekämpningsmedel är från och med år 2023 anslagsfinansierad.

11) Volymen inom kontroll av kontaminanter ökade något jämfört budgeterade värden. Detta genererade högre intäkter, men påverkade inte kostnadsmassan i samma utsträckning.

12) Dioxinkontroll ingår från och med 2023 i kontroll av kontaminanter.

13) Det ackumulerade överskottet beräknas minska kommande år till följd av kostnader för valideringar som måste utföras på grund av ny lagstiftning.

14) Flera avgifter inom både uppdragsverksamhet och offentligrättslig verksamhet har ett utgående över- eller underskott som överstiger 10 procent av verksamhetens omsättning. Myndigheten har tagit fram åtgärder som kommer att ge balans över ett antal år.

6.4 Tilläggsupplysningar till resultatredovisningen

6.4.1 Intäkts- och kostnadsredovisning

I resultatredovisningens ekonomiska översikt fördelas samtliga intäkter och kostnader inklusive årets kapitalförändring, uppbördsverksamhet och lämnade bidrag på Livsmedelsverkets verksamhetsprocesser. Tabeller med intäkter och kostnader redovisas i rörliga priser om inget annat anges.

6.4.2 Tidredovisning

Livsmedelsverkets anställda rapporterar sin arbetstid fördelat på aktivitetskoder knutna till verksamhetsprocesserna. Detta utgör grunden för redovisningen av antalet årsarbetskrafter per verksamhetsprocess. Årsarbetskrafter inom lednings- och stödprocesser har fördelats proportionellt över verksamhetsprocesserna.

6.4.3 Overheadkostnader

Overheadkostnader är gemensamma kostnader för myndighetens ledning på såväl verks- som områdes- och avdelningsnivå samt verksamhetsstöd, till exempel lokaler, HR, ekonomi och IT. Kostnaderna har fördelats ut med olika nycklar, främst med lönekostnad som bas.

Kostnaden för vissa funktioner som är förknippade med verksamhet kopplad till Livsmedelsverkets roll som myndighet, till exempel remissarbete och samordning av miljöarbete, fördelas endast på anslagsfinansierad verksamhet.

7 Finansiell redovisning

7.1 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(Belopp anges i tusen kronor om ej annat anges.)

Sammanställning	2023	2022	2021	2020	2019
Låneram					
Beviljad låneram	200 000	130 000	127 000	120 000	45 000
Utnyttjad låneram	165 492	117 902	85 325	78 753	23 160
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
Räntekontokredit*	775 000	735 000	615 500	415 500	275 500
Max utnyttjad under året	-736 170	-639 773	-463 031	-372 817	-227 500
Räntor avseende räntekonto i Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	0	0	0	12	410
Räntekostnader	-28 610	-5 365	0	0	0
Avgiftsintäkter som disponeras					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	282 596	261 318	250 995	258 081	202 332
Totala avgiftsintäkter	286 775	261 103	243 144	258 114	197 601
Anslagskredit					
Beviljad anslagskredit, 1:14 ap. 1	9 830	10 331	8 100	7 717	7 663
Utnyttjad anslagskredit, 1:14 ap. 1	0	-1 625	0	0	0
Beviljad anslagskredit, 1:15 ap. 2	0	0	0	0	0
Utnyttjad anslagskredit, 1:15 ap. 2	0	0	0	0	0
Beviljad anslagskredit, 1:26 ap. 1	0	0	0	0	0
Utnyttjad anslagskredit, 1:26 ap. 1	0	0	0	0	0
Beviljad anslagskredit, 1:27 ap. 1	0	0	0	-	-
Utnyttjad anslagskredit, 1:27 ap. 1	0	0	0	-	-
Anslagssparande					
Anslagssparande**	6 433	0	12 984	9 729	4 568
Bemyndiganden - ej tillämpligt					
Årsarbetskrafter och anställda m.m.					
Antalet årsarbetskrafter	618	603	570	584	608
Medelantalet anställda	673	663	634	641	651
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 145	1 117	1 107	1 121	990
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-34 233	-25 245	2 517	-40 520	-2 984
Balanserad kapitalförändring	-13 326	11 920	-19 597	20 923	23 907

* Räntekontokrediterna har under 2023 utökats från 735 000 tkr till 775 000 tkr.

** Myndigheten disponerar endast anslagssparande och anslagskredit inom anslag 1:14 ap. 1 Livsmedelsverket (ram).

** Av 2019 års tilldelning har 1 381 tkr, avseende anslag 1:15 ap.2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor 2019, återbetalats.

** Av 2020 års tilldelning har 2 908 tkr, avseende anslag 1:26 ap.1 Nedsättning av slakteriavgifter 2020, återbetalats.

** Av 2021 års tilldelning har 5 317 tkr, avseende anslag 1:26 ap.1 Nedsättning av slakteriavgifter 2021, återbetalats.

** Av 2021 års tilldelning har 1 780 tkr, avseende anslag 1:27 ap.1 Civilt försvar 2021, återbetalats (indragning).

** År 2022 hade myndigheten inget anslagssparande, utan utnyttjade i stället anslagskrediterna på anslag 1:14 ap. 1 Livsmedelsverket (ram). Av 2022 års tilldelning har 9 966 tkr avseende 1:15 ap.2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor, 17 921 tkr avseende 1:26 ap.1, Nedsättning av slakteriavgifter samt 10 000 tkr avseende anslag 1:27 ap.1, Civilt försvar återbetalats (indragning).

** Av 2023 års tilldelning kommer 15 885 tkr av anslag 1:15 ap.2, Konkurrenskraftig livsmedelssektor samt 15 681 tkr av anslag 1:26 ap.1, Nedsättning av slakteriavgifter återbetalas (indragning).

7.2 Resultaträkning

(belopp anges i tusen kronor)

Resultaträkning	Not	2023	2022
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	373 258	357 736
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	286 775	261 103
Intäkter av bidrag	3	60 371	52 816
Finansiella intäkter	4	152	96
Summa		720 557	671 751
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-523 861	-506 722
Kostnader för lokaler		-48 370	-44 830
Övriga driftskostnader	6	-135 265	-121 717
Finansiella kostnader	7	-29 176	-5 507
Avskrivningar och nedskrivningar		-18 117	-18 220
Summa		-754 789	-696 996
Verksamhetsutfall		-34 233	-25 245
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		1	5
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamheten, sanktionsavgift		-1	-5
Summa		0	0
Transfereringar			
Erhållna medel från statens budget för finansiering av bidrag	1, 8	79 331	75 885
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	1, 8	0	442
Lämnade bidrag	9	-79 331	-76 327
Summa		0	0
Årets kapitalförändring	10	-34 233	-25 245

7.3 Balansräkning

(belopp anges i tusen kronor)

Balansräkning	Not	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	11	104 562	63 658
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	12	775	1 368
Summa immateriella anläggningstillgångar		105 337	65 025
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	13	16 747	18 147
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	14	45 668	50 417
Beredskapstillgångar	15	19 321	5 987
Summa materiella anläggningstillgångar		81 737	74 550
Varulager			
Varulager och förråd	16	590	456
Summa varulager		590	456
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	17	709 386	600 613
Fordringar hos andra myndigheter	18	16 732	18 697
Övriga kortfristiga fordringar		11	33
Summa kortfristiga fordringar		726 130	619 343
Periodavgränsningsposter	19		
Förutbetalda kostnader		15 612	14 752
Upplupna bidragsintäkter		3 631	3 417
Övriga upplupna intäkter		18 167	21 459
Summa periodavgränsningsposter		37 411	39 628
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	1, 20	-405	22 138
Summa avräkning med statsverket		-405	22 138
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	21	0	0
Summa kassa och bank		0	0
SUMMA TILLGÅNGAR		950 799	821 140

Balansräkning	Not	2023-12-31	2022-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	22		
Statskapital		9 833	10 252
Balanserad kapitalförändring		-13 326	11 920
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-34 233	-25 245
Summa myndighetskapital		-37 725	-3 074
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	23	211	117
Övriga avsättningar	24	4 907	3 902
Summa avsättningar		5 117	4 019
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	25	165 492	117 902
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	26	695 012	574 527
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	27	17 787	16 306
Leverantörsskulder		29 651	36 872
Övriga kortfristiga skulder	28	7 907	8 422
Förskott från uppdragsgivare och kunder		0	0
Summa skulder m.m.		915 849	754 029
Periodavgränsningsposter	29		
Upplupna kostnader		51 177	48 604
Oförbrukade bidrag		16 380	17 162
Övriga förutbetalda intäkter		0	400
Summa periodavgränsningsposter		67 557	66 166
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		950 799	821 140
ANSVARSFÖRBINDELSER			
Övriga ansvarsförbindelser	30	0	155

7.4 Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (belopp i tusen kronor)

Anslag (ramanslag)	Ingående Överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående Överföringsbelopp
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel							
1:14 Ap. 1 Livsmedelsverket (ram)	-1 625	347 670	0	0	346 045	-339 612	6 433
1:15 Ap. 2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Livsmedelsverket (ram) se även not 31	9 966	68 000	-1 500	-9 966	66 500	-50 615	15 885
1:26 Ap. 1 Nedsättning av slakteriavgifter (ram) se även not 31	17 921	81 837	0	-17 921	81 837	-66 156	15 681
1:27 Ap. 1 Civilt försvar se även not 31	10 000	6 000	0	-10 000	6 000	-6 000	0
Summa	36 262	503 507	-1 500	-37 887	500 382	-462 383	37 999

Redovisning mot inkomsttitel (belopp i tusen kronor)

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster
2714 473 Sanktionsavgifter vid Livsmedelsverket		1

7.4.1 Finansiella villkor för anslag/anslagsposter enligt regleringsbrevet för 2023

Enligt regleringsbrevet disponerar Livsmedelsverket en anslagskredit på 1:14 ap.1 på 9 830 tkr.

Anslagsbehållning som får disponeras 2023 är 3 procent på 1:14 ap. 1.

Det utgående överföringsbeloppet uppgår till 6 433 tkr av 2023 års tilldelning vilket underskrider maxbeloppet på 3% av anslagsbehållningen som myndigheten får disponera. Hela anslagssparandet förs över till nästa år.

Anslaget är räntebärande.

Anslag 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter

Livsmedelsverket har tilldelats 81 837 tkr varav 66 156 tkr har använts.

Anslag 1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

Livsmedelsverket har tilldelats 6 000 tkr. Hela tilldelningen har förbrukats under året.

7.4.2 Villkor för anslag

1:14 ap.1 Livsmedelsverket

1. Minst 80 500 tkr bör användas för att förstärka arbetet med civilt försvar varav minst 16 000 tkr till uppdragen om uppbyggnad av livsmedelsberedskapen och åtgärder vid en bristsituation i livsmedelskedjan (N2020/03067). Minst 9 000 tkr bör användas till åtgärder inom dricksvattenförsörjningen. För uppgiften att vara sektorsansvarig myndighet ska minst 7 500 tkr användas. Minst 6 000 tkr ska användas till inrättandet av ett nationellt dricksvattenlaboratorium. Minst 20 000 tkr bör användas till bland annat inköp av strategiska förstärkningsresurser för samhällsviktiga funktioner och genomförandet av övningsverksamhet inom krishantering samt till att stärka förmågan att analysera och hantera farliga ämnen. *Livsmedelsverket fick via vårändringsbudgeten en förstärkning med 20 000 tkr till civilt försvarsområdet.*

Villkoren är i huvudsak uppfyllda.

Livsmedelsverket har använt 86 828 tkr för att förstärka arbetet med civilt försvar.

16 061 tkr till uppbyggnad av livsmedelsberedskapen och åtgärder vid en bristsituation i livsmedelskedjan, 5 645 tkr till åtgärder inom dricksvattenförsörjningen, 7 847 tkr för uppgiften sektorsansvarig myndighet, 6 000 tkr för nationellt dricksvattenslaboratorium och 16 940 tkr har använts för inköp av strategiska förstärkningsresurser för samhällsviktiga funktioner och genomförandet av övningsverksamhet inom krishantering samt till att stärka förmågan att analysera och hantera farliga ämnen.

2. Minst 18 300 tkr bör användas för att finansiera hela eller delar av myndighetens kostnader med anledning av sjukdomsregistrering och programmet för provtagning av rests substanser vid slakterier och vilthanteringsanläggningar samt de kostnader som myndigheten inte får finansiera med avgifter.

Villkoret är uppfyllt.

Livsmedelsverket har använt 24 892 tkr av anslaget för detta ändamål.

3. Livsmedelsverket ska använda högst 50,1 tkr som abonnemangsavgift för det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Beloppet ska betalas efter fakturering från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Villkoret är uppfyllt.

Livsmedelsverket har använt 50,1 tkr av anslaget för detta ändamål.

4. Minst 492 tkr bör användas till uppgifter i samband med att snusliknande produkter likställs med livsmedel.

Villkoret är uppfyllt.

Livsmedelsverket har använt 511 tkr av anslaget för detta ändamål.

1:15 ap.2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Livsmedelsverket

1. Livsmedelsverket får använda högst 36 500 tkr för genomförande av uppdraget att vidta åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03245) för genomförande av uppdraget att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (N2020/01010) och genomförande av åtgärder för att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet (N2020/03067). Beträffande stöd till företag vid finansiering av verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land får medel disponeras i enlighet med förordningen (2018:1500) om stöd för åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin.

Villkoret är uppfyllt.

Livsmedelsverket har använt 35 209 tkr.

Varav livsmedelsstrategin (N2019/03245):

- **Minskat matsvinn:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 6 000 tkr årligen för åren 2021–2025.
Utfall: 5 928 tkr.
- **Offentliga måltider:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 4 000 tkr årligen för åren 2021–2025.
Utfall: 3 977 tkr.
- **Vidareutveckling av Nyckelhålet:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 2 000 tkr årligen för åren 2021–2025.
Utfall: 1 990 tkr.
- **Insatser mot livsmedelsfusk:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 3 000 tkr årligen för åren 2021–2025.
Utfall: 2 984 tkr.
- **Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 5 000 tkr årligen för åren 2021–2025. Enligt regeringsbeslut 2022-06-30 N2022/01537 N2022/01481 ändras uppdraget om att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03245) genom att medel för att utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror utökas till 6 000 tkr från 2022 och för 2023–2025 beräknas 6 000 tkr årligen. Livsmedelsverket har efter regeringsbeslut 2022-06-30 N2022/01537 N2022/01481 rätt att använda 6 000 tkr för 2023.
Utfall: 5 896 tkr.
- **Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land:** Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 2 000 tkr årligen för åren 2021–2025. Enligt regeringsbeslut 2022-06-30 N2022/01537 N2022/01481 ändras uppdraget om att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03245) genom att medel som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land minskas till 1 000 tkr från 2022 och för 2023–2025 beräknas 1 000 tkr årligen. Livsmedelsverket har efter regeringsbeslut 2022-06-30 N2022/01537 N2022/01481 rätt att använda 1 000 tkr för 2023.
Utfall: 82 tkr.
En inspektion genomfördes under 2023 hos tre olika företag. Endast ett av företagen hade utrymme kvar att nyttja från dessa medel, vilket förklarar det låga nyttjandet av tilldelade medel.

- **Bidrag till förenkling genom utveckling av verksamt.se:** Kostnaderna för uppdraget ska belasta utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, upptagna anslaget 1:15 ap.2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor.
Utfall: 3 628 tkr.
Livsmedelsverket har finansierat verksamheten genom:
 - *bidrag från Tillväxtverket med 1 817 tkr*
 - *anslag 1:15 ap.2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor med 1 185 tkr*
 - *anslag 1.14 ap.1 med 626 tkr*

Varav livsmedelsstrategin (N2020/03067):

- **Öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet:** Livsmedelsverket fick använda 16 000 tkr under 2021 för genomförande av detta uppdrag. För åren 2022–2023 beräknas 13 000 tkr årligen för åtgärderna och för åren 2024–2026 beräknas 11 000 tkr årligen.
Utfall: 12 871 tkr.

Varav livsmedelsstrategin (N2020/01010):

- **Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin:** Uppdraget om att genomföra åtgärder inom vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (N2020/01010) ändras i RB 2023 genom att uppdraget förlängs och att medel tillförs för åtgärderna att uppdatera vägledning, informationsinsatser för företag och uppdatera branschriktlinjer. För 2023 får 1 500 tkr användas och för 2024–2025 beräknas 1 000 tkr årligen.
Utfall: 1 480 tkr.

1. Livsmedelsverket får använda högst 28 000 tkr för ersättning till privatpersoner för analyskostnader av förekomsten av trikiner eller cesium-137 i vildsvinskött, varav högst 2 000 tkr får användas för Livsmedelsverkets administrationskostnader. För ersättningarna tillämpas förordningen (2021:576) om ersättning för vissa analyskostnader av vildsvinskött.
Utfall totalt: 13 436 tkr.

Ersättningen betalas till ackrediterade laboratorier som utför analyser av vildsvinskött för privatpersoners räkning. Subventionen är som högst 120 kronor, respektive 495 kronor, för varje analys av trikiner och cesium-137. Utfallet är beroende av antal nedlagda vildsvin. Utfallet är i linje med den prognos som gjordes inför året. I administrationskostnader ingår en förstudie av systemstöd för utbetalning av subventioner av analyskostnader.

Utfall subventioner: 11 724 tkr.

Utfall administrationskostnader: 1 712 tkr.

2. Livsmedelsverket får använda högst 2 000 tkr för att genomföra uppdrag att samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (N2022/01539).
Utfall: 1 971 tkr.

1:26 ap.1 Nedsättning av slakteriavgifter

Disponeras av Livsmedelsverket: 81 837 tkr.

Utfall totalt 66 156 tkr. Från 1 januari 2022 införde Livsmedelsverket ett nytt avgiftssystem med efterhandsdebitering av utförd kontroll i enlighet med Livsmedelsverkets föreskrift (LIVSFS 2021:8) om avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Från och med 1 januari 2024 införs ett nytt avgiftssystem och ändrade villkor för anslag 1:26. Livsmedelsverket har med anledning av det upprättat ett preliminärt avgift- och stödbeslut för december 2023 och redovisat stödet för nedsättningen av avgifter på 2023. Det oförbrukade anslaget beror framför allt på att flera slakterier har slagit i taket för stöd av mindre betydelse, vilket har medfört att företagen ej har fått stöd för nedsättning av avgift. Avgiftsintäkterna är något lägre än beräknat på grund av färre debiterade timmar vilket också bidragit till lägre nyttjande av anslaget.

Anslagsposten får användas för nedsättning av avgifter för den offentliga kontroll och annan offentlig verksamhet som görs vid slakterier och vilthanteringsanläggningar i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen.

1. Anslagsposten får användas för nedsättning av avgifterna i enlighet med artikel 79.3 i förordningen (EU) 2017/625 till slakterier och vilthanteringsanläggningar enligt de villkor som framgår av kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse. De uppgifter som en medlemsstat har enligt artikel 6.1, 6.3 och 6.4 i kommissionens förordning ska utföras av Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket har använt 57 354 tkr av anslaget för detta ändamål

2. Anslagsposten får användas för nedsättning av avgifterna för genomförande av det nationella kontrollprogrammet för salmonella till slakterier och vilthanteringsanläggningar. Stöd betalas i enlighet med de villkor som anges i 1 kap. och artikel 26 i kommissionens förordning (EU) 2022/2472 av den 14 december 2022.

Livsmedelsverket har använt 8 683 tkr av anslaget för detta ändamål.

3. Anslagsposten får användas för att täcka kostnader för godkännande av anläggningar för slakteri- och vilthanteringsanläggningar som har en planerad årlig slaktvolym som understiger 5 000 ton enligt de villkor som framgår av kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse. De uppgifter som en medlemsstat har enligt artikel 6.1, 6.3 och 6.4 i kommissionens förordning ska utföras av Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket har använt 119 tkr av anslaget för detta ändamål.

1:27 ap.1 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

Disponeras av Livsmedelsverket: 6 000 tkr.

Civilt försvar: Anslagsposten får användas för uppdraget om prioritering och fördelning av kritiska resurser på livsmedelsområdet, uppdraget om utbildnings- och informationsmaterial riktat till kommuner, uppdraget om strategiska varor samt uppdraget om nationell laboratorieförmåga avseende kemiska dricksvattenanalyser.

Villkoret är uppfyllt.

Livsmedelsverket har använt 6 000 tkr av anslaget.

7.5 Tilläggsupplysningar

7.5.1 Allmänt

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Avrundningarna i tabellerna kan ge smärre differenser vid manuell summering.

7.5.2 Tillämpade redovisningsprinciper

Livsmedelsverkets redovisning följer god redovisningssed. Redovisningen är upprättad i enlighet med Förordning (SFS 2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till denna.

Beloppsgräns för periodavgränsningsposter uppgår till 100 tkr.

Kostnadmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 anslagsavräknas först vid uttaget enligt övergångsbestämmelsen till 12 § Anslagsförordningen.

7.5.3 Värderingsprinciper

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Övriga omsättningstillgångar har värderats till anskaffningsvärdet, alternativt verkligt värde om detta är lägre än anskaffningsvärdet, om inte annat anges i not.

Lagret värderas enligt principen FIFU (Först In – Först Ut).

Immateriella anläggningstillgångar

För att utgifter för en egenutveckling ska aktiveras som en anläggningstillgång krävs att den har ett sammanlagt värde om minst 300 tkr och en nyttjandeperiod på minst tre år. För anskaffade rättigheter gäller samma regler för anskaffningsvärde och nyttjandeperiod som för materiella anläggningstillgångar.

Materiella anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 25 tkr och en beräknad nyttjandeperiod som uppgår till minst tre år. Objekt som utgör en fungerande enhet och vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till minst 25 tkr klassificeras också som anläggningstillgång. Avskrivning sker från och med den månad tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider

Mindre laboratorieutrustning	3 eller 5 år
Avancerad laboratorieutrustning	5, 7 eller 10 år
Möbler, fordon och övrig utrustning	5 eller 10 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 eller 8 år
Egenutvecklade immateriella tillgångar	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	15 år
Beredskapsinventarier	15 år
Konst från Statens Konstråd	Ingen avskrivning

Utgångspunkten för avskrivningstiderna är nyttjandeperiod i stället för ekonomisk livslängd. Personatorer kostnadsförs eftersom nyttjandeperioden beräknas underskrida tre år och/eller anskaffningsvärdet underskrider 25 tkr.

Om det är uppenbart att en anläggningstillgång har en ekonomisk livslängd som överstiger fem år beslutas avskrivningstiden för den tillgången särskilt.

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta sker per den sista december.

7.5.4 Redovisningsprinciper – nedsättning av slakteriavgifter

Livsmedelsverket tilldelas årligen ett anslag för nedsättning av avgifterna för kontroll av slakterier och vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverket införde ett nytt avgiftssystem från den 1 januari 2022.

Slakterier och vilthanteringsanläggningar har haft möjlighet att få stöd för liten produktion, följsamhet samt stöd för nationella kontrollprogrammet för salmonella. Om stöd beviljas har avgifterna minskats genom beslut om stöd i avgiftsbeslutet. Stödet har redovisats som en transferering på anslaget. Intäkten av avgift inom avgiftsområdena kontroll av livsmedelsanläggningar och kontroll av rests substanser redovisas utan minskning av avgift.

Anslaget har också använts till att ge stöd av avgiften för godkännande av slakteri- och vilthanteringsanläggningar med en liten produktion. Avgiften har redovisats inom avgiftsområdet kontroll av livsmedelsanläggningar, och stöd för minskning av godkännandavgift har redovisats som stöd genom transferering på anslaget.

Från och med 1 januari 2024 införs ett nytt avgiftssystem och ändrade villkor för anslag 1:26. Livsmedelsverket har med anledning av det upprättat ett preliminärt avgift- och stödbeslut för december 2023 och därmed redovisat stödet för nedsättningen av avgifter på 2023.

7.6 Ersättningar och andra förmåner

Insynsrådet	Ersättning (kr)	Råds- och styrelseuppdrag i andra statliga myndigheter samt aktiebolag
Mikael Bäckström	3 800	Ledamot i Länsförsäkringar Jönköping, förbundsstyrelsen för studieförbundet vuxenskolan
Ann-Sofie Eriksson	1 900	Ledamot i Energimyndighetens Energieffektiviseringsråd, Boverkets råd för Hållbara städer och i Lantmäteriets Geodataråd
Johanna Hornberger	3 910	Inga andra uppdrag
Claes Johansson	-	Inga andra uppdrag
Kerstin Johansson	3 910	Inga andra uppdrag
Henrik Lander	1 900	Ledamot i Gård och djurhälsan Sverige AB samt Agroväst Livsmedel AB
Malin Larsson	1 900	Ledamot i Västernorrlands länsstyrelses insynsråd, i Naturvårdsverkets insynsråd och i Gentekniknämnden, 2023 års riksdagsutredning – stödet till det parlamentariska arbetet och ledamotskapet
Anna Olofsson	3 910	Inga andra uppdrag
Cecilia Thisell	1 900	Inga andra uppdrag
Sofia Skönnbrink	-	Ledamot i SVA:s insynsråd
John Widegren	1 900	Ledamot i Miljömålsberedningen
Ulrika Årehed Kågström	3 800	Ordförande för Kulturrådet, ledamot i Nordic Cancer Union (NCU) och president-elect i Union for International Cancer Control (UICC)

Ledande befattningshavare	Ersättning (kr)	Råds- och styrelseuppdrag i andra statliga myndigheter samt aktiebolag
Annica Sohlström, generaldirektör	1 498 103 exkl förmåner 1 499 579 inkl förmåner	Inga andra uppdrag
Förmånsvärde förmånsbil	4 960 nettoavdrag/månad	

7.7 Noter

7.7.1 (belopp anges i tusen kronor)

Not 1 - Intäkter av anslag	2023	2022
Intäkter av anslag enligt resultaträkningen	373 258	357 736
Anslagsmedel som transfereras	79 331	75 885
Anslagsmedel 1:14 för täckning av balanserade kundförluster i avgiftsfinansierad verksamhet	0	29 000
Anslagsfinansierade infrastrukturella investeringar bokförda mot statskapital	9 581	0
Minskning av semesterlöneskuld intjänad före år 2009	213	138
Utgifter enligt anslagsredovisningen	462 383	462 759

Summa "Intäkter av anslag", enligt resultaträkningen, skiljer sig från summa "Utgifter" i tabellen anslagsredovisning.

Skillnaden beror på transfereringar, inköp av beredskapstillgångar samt minskning av semesterlöneskulden som intjänats före år 2009. De sistnämnda posterna redovisas utgiftsmässigt i anslagsredovisningen, men redovisas inte som intäkt av anslag. Transfereringar redovisas i ett eget avsnitt.

Under 2022 erhöll Livsmedelsverket 29 000 tkr i anslag (1:14 Livsmedelsverket ap.1) för att balansera kundförluster från tidigare år inom den avgiftsfinansierade verksamheten. Beloppet bokförs direkt mot kapitalförändringen och inte mot intäkter av anslag.

Not 2 - Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2023	2022
Intäkter av avgifter enligt 4§ avgiftsförordningen*	4 023	1 034
Offentligrättsliga avgiftsintäkter**	259 156	235 175
Uppdragsverksamhet	16 848	16 598
Intäkter av tjänsteexport	4 930	4 884
Övriga intäkter	1 163	1 273
Intäkter av andra ersättningar***	655	2 138
Summa	286 775	261 103

* Årets intäkter var högre än föregående år. Detta är kopplat till årets nationella kontrollkonferens som anordnades under 2023. På grund av pandemin var det tidigare ett uppehåll under ett antal år. Redovisade intäkter möts av kostnader bokförda inom övriga driftskostnader, se not 6. Detta innebär att nettoeffekten av dessa intäkter endast är +300 tkr.

** Högre intäkter 2023 än föregående år beror på höjda timtaxor 2023. Den 1 januari 2022 införde Livsmedelsverket ett nytt avgiftssystem med efterhandsdebitering av utförd kontroll i enlighet med Livsmedelsverkets föreskrift (LIVSFS 2021:8) om avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet.

*** Realisationsvinst vid försäljning av förmånsbil år 2023 ingår med 108 tkr.

Not 3 - Intäkter av bidrag	2023	2022
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	26 269	21 533
Kammarkollegiet	8 796	7 114
Vinnova	5 011	4 265
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	2 844	0
Tillväxtverket	2 300	4 309
Kemikalieinspektionen	2 221	2 751
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	1 194	1 548
Totalförsvarets forskningsinstitut	954	718
Statens veterinärmedicinska anstalt	628	263
Karolinska institutet	615	291
Folkhälsomyndigheten	591	472
Göteborgs universitet	492	325
Sveriges lantbruksuniversitet	483	327
Naturvårdsverket	346	1 142
Arbetsförmedlingen	193	254
Statens jordbruksverk	151	4
Statens tjänstepensionsverk	129	0
Transportstyrelsen	16	0
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	1	475
Övriga inomstatliga motparter, ersättning för sjuklönekostnader	0	865
Digitaliseringsmyndigheten	0	500
Socialstyrelsen	0	4
Havs- och vattenmyndigheten	0	4
Summa bidrag från myndigheter	53 234	47 166
EURL	3 618	3 784
EU/Prevent	66	0
EU/EJP One Health	9	493
EU/Ge stöd i förhandling	3	0
EU/Jamrai	0	17
EFSA/Focal point	2 158	627
EFSA/Risk Ranking	166	339
Summa bidrag från EU	6 021	5 260
Nordiska Ministerrådet	999	0
Stiftelsen för strategisk forskning	110	0
Chalmers tekniska högskola	32	180
NKMT	4	220
Svenskt Vatten	-29	-10
Summa övriga bidrag	1 117	389
Summa bidrag	60 371	52 816

Not 4 - Finansiella intäkter	2023	2022
Valutakursvinst	148	95
Övriga finansiella intäkter	3	1
Summa	152	96

Not 5 - Kostnader för personal	2023	2022
Lönekostnader, exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m.*	-350 576	-336 126
Arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-174 215	-166 424
Övriga personalkostnader	931	-4 172
Summa	-523 861	-506 722

* Av dessa kostnader är 481 tkr arvoden (563 tkr 2022). Antal anställda på myndigheten har ökat med 15 personer, och medelantalet anställda med 10 personer mellan åren, vilket tillsammans med den årliga lönerevisionen förklarar de ökade kostnaderna för personal.

Not 6 - Övriga driftskostnader	2023	2022
Konsulttjänster*	-52 614	-55 831
Kostnader för forskningsuppdrag (provtagning, labbanalyser m.m.)	-15 268	-13 659
Datatjänster	-16 519	-12 931
Resekostnader	-14 044	-12 279
Post- och teletjänster	-2 409	-2 628
Befarade och konstaterade kundförluster**	-2 742	-1 544
Övriga driftskostnader***	-31 669	-22 844
Summa	-135 265	-121 717

* Kostnader för konsulttjänster avser främst arbete inom IT-projekt.

** Under 2023 har ett slakteri inlett konkurs och avgiftsintäkter har bokförts som befarad kundförlust, belopp om 2 200 tkr.

*** Övriga driftskostnader har ökat jämfört med föregående år främst på grund av en ökad omsättning och uppbyggnad av det civila försvaret. Bland övriga kostnadsposter som har ökat kan nämnas ökade kostnader för grafisk produktion avseende trycksaker för försäljning, kostnader för en nationell livsmedelskonferens som genomförts under året samt kostnader för ett Vinnovaprojekt rörande hållbara matvaror.

Not 7 - Finansiella kostnader	2023	2022
Räntekostnader på räntekonto i Riksgälden*	-28 610	-5 365
Övriga finansiella kostnader	-566	-142
Summa	-29 176	-5 507

* Riksgälden höjde räntan under år 2023 och det medförde höga räntekostnader, eftersom Livsmedelsverket har ett stort negativt saldo på räntekontot på grund av överklagade avgifter. Av 2023 års räntekostnader avser 23 800 tkr de överklagade avgifterna.

Not 8 - Erhållna medel för finansiering av bidrag	2023	2022
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag*	79 331	75 885
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	0	442
Summa	79 331	76 327

* Ökningen av erhållna medel 2023, se kommentarer not 9.

Not 9 - Lämnade bidrag	2023	2022
Nedsättning av slakteriavgifter 1:26, ap.1*	-66 156	-64 316
Utomstatliga labb för trikin- och cesiumanalyser**	-9 197	-7 439
Statliga myndigheters labb för trikin- och cesiumanalyser**	-2 608	-2 563
Statliga myndigheter***	-1 370	-2 010
Summa	-79 331	-76 327

* Den 1 januari 2022 införde Livsmedelsverket ett nytt avgiftssystem med efterhandsdebitering av utförd kontroll i enlighet med Livsmedelsverkets föreskrift (LIVSFS 2021:8) om avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Detta påverkade även modellen för stöd till slakterier och vilthanteringsanläggningar. Från och med 1 januari 2024 införs ett nytt avgiftssystem och ändrade villkor för anslag 1:26 ap.1. Livsmedelsverket har med anledning av det upprättat ett preliminärt avgift- och stödbeslut för december 2023 och därmed redovisat stödet för nedsättningen av avgifter på 2023.

** Ingår i anslag 1:15 ap.2 för Livsmedelsstrategin. Livsmedelsverket får använda högst 28 000 tkr för ersättning till privatpersoner för analyskostnader av förekomsten av trikiner eller cesium-137 i vildsvinskött. Analyserna subventioneras av labben till privatpersoner.

*** Avser bidrag för kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet inom Livsmedelsstrategin år 2023.

Not 10 - Årets kapitalförändring	2023	2022
Resultat avgiftsfinansierad verksamhet*	-34 098	-25 246
Avskrivningar infrastrukturella investeringar, Anslag 1:14 ap.1	-139	0
Överskott/Underskott bidragsverksamhet	4	1
Summa	-34 233	-25 245

* Se tabell 16

Not 11 - Balanserade utgifter för utveckling	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärde	136 407	98 923
Årets anskaffade immateriella anläggningstillgångar	52 422	38 442
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde*	-5 700	-958
Utgående anskaffningsvärde	183 130	136 407
Ingående ackumulerade avskrivningar**	-72 750	-67 370
Årets avskrivningar	-5 818	-6 337
Årets utrangeringar - ack avskrivning	0	958
Utgående ack avskrivningar	-78 567	-72 750
Summa bokfört värde	104 562	63 658

* Efter genomlysning av ett stort utvecklingsprojekt gjordes bedömningen att kostnader på totalt 5 700 tkr är att betrakta som kostnader kopplat till förstudie. Dessa kostnader har utrangerats 2023 och i stället kostnadsförts.

** En anläggning har avvikande avskrivningstid på 8 år.

Not 12 - Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärde	6 395	7 294
Årets anskaffade rättigheter	0	0
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	0	-899
Utgående anskaffningsvärde	6 395	6 395
Ingående ackumulerade avskrivningar*	-5 027	-5 152
Årets avskrivningar	-593	-774
Årets utrangeringar - ack avskrivning	0	899
Utgående ack avskrivningar	-5 620	-5 027
Summa bokfört värde	775	1 368

* En anläggning har avvikande avskrivningstid på 8 år.

Not 13 - Förbättringsutgifter på annans fastighet	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärde	20 931	20 931
Årets anskaffningar förbättringsutgifter annans fastighet	0	0
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	0	0
Utgående anskaffningsvärde	20 931	20 931
Ingående ackumulerade avskrivningar	-2 785	-1 385
Årets avskrivningar	-1 399	-1 399
Årets utrangeringar - ack avskrivning	0	0
Utgående ack avskrivningar	-4 184	-2 783
Summa bokfört värde	16 747	18 147

Not 14 - Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärde	117 138	113 460
Årets anskaffningar maskiner, inventarier, installationer mm	6 798	9 375
Årets utrangeringar - ack anskaffningsvärde	-5 176	-5 696
Utgående anskaffningsvärde	118 761	117 138
Ingående ackumulerade avskrivningar	-66 721	-63 525
Årets avskrivningar	-11 371	-8 893
Årets utrangeringar - ack avskrivning	4 999	5 696
Utgående ack avskrivningar	-73 093	-66 721
Summa bokfört värde	45 668	50 417

Not 15 - Beredskapstillgångar*	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärde	19 648	14 662
Årets anskaffningar**	14 566	4 986
Utgående anskaffningsvärde	34 215	19 648
Ingående ackumulerade avskrivningar	-13 663	-12 846
Årets avskrivningar	-1 231	-816
Utgående ack avskrivningar	-14 894	-13 663
Summa bokfört värde	19 321	5 986

* Beredskapstillgångar utgörs främst av nödvattenutrustning som är till för att stödja kommunernas dricksvattenförsörjning vid akuta problem. Fram till och med 2021 finansierades tillgångarna enbart med bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. År 2022 erhöll Livsmedelsverket 10 000 tkr inom anslag 1:27 Civilt försvar, som felaktigt inte anslagsavräknades. Under 2023 har dessa investeringar i stället finansierats med lån hos Riksgälden och avskrivningarna mot anslag 1:14 ap.1.

** Under år 2023 har Livsmedelsverket nyttjat medel om totalt 9 580 tkr inom anslag 1:14 ap.1 för finansiering av bland annat dricksvattenutrustning.

Not 16 - Varulager och förråd	2023-12-31	2022-12-31
Trycksaker i lager	167	216
Förrådsartiklar i lager	423	240
Summa bokfört värde	590	456

Not 17 - Kundfordringar	2023-12-31	2022-12-31
Kundfordringar*	709 386	600 613
Summa	709 386	600 613

*Kundfordringar har ökat med 108 773 tkr jämfört med föregående år. Ökningen beror i allt väsentligt på att fakturerade kontrollavgifter har överklagats år 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 och 2023. Under år 2023 har en del av kundfordran avseende kontrollavgifter för år 2017 inbetalats med 24 000 tkr.

Not 18 - Fordringar hos andra myndigheter	2023-12-31	2022-12-31
Kundfordringar hos andra myndigheter	6 261	7 141
Fordran Skatteverket avs. ingående moms	10 421	11 556
Fordran Skatteverket avs. skattekonto	50	0
Summa	16 732	18 697

Not 19 - Periodavgränsningsposter	2023-12-31	2022-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetald hyra	10 217	9 674
Övriga förutbetalda kostnader	5 395	5 078
Summa	15 612	14 752
Upplupna bidragsintäkter		
Upplupna bidragsintäkter från statliga myndigheter	303	304
Upplupna bidragsintäkter, övriga	3 329	3 114
Summa	3 631	3 417
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter, livsmedelsanläggningar*	18 143	20 975
Övriga upplupna intäkter	25	484
Summa	18 167	21 459
Summa periodavgränsningsposter	37 411	39 628

* Den 1 januari 2022 införde Livsmedelsverket ett nytt avgiftssystem med efterhandsdebitering av utförd kontroll i enlighet med Livsmedelsverkets föreskrift (LIVSFS 2021:8) om avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Från och med 1 januari 2024 införs ett nytt avgiftssystem och ändrade villkor för anslag 1:26 ap. 1. Livsmedelsverket har med anledning av det upprättat ett preliminärt avgift- och stödbeslut för december 2023 och därmed redovisat stödet för nedsättningen av avgifter på 2023. Detta medför att upplupna avgiftsintäkter avser netto av fordran och nedsättningsanslaget för december 2023.

Not 20 - Avräkning med statsverket	2023-12-31	2022-12-31
Uppbörd		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot inkomsttitel	-1	-5
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel	1	5
Utgående balans	0	0
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans*	9 337	10 451
Redovisat mot anslag**	122 771	123 850
Redovisning av betalningar, anslag	-127 043	-127 183
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	5 065	7 117
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans*	1 625	1 016
Redovisat mot anslag***	339 612	348 910
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-347 670	-341 398
Återbetalning av anslagsmedel	0	5 317
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-6 433	13 845
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	1 176	1 314
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-213	-138
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	963	1 176
Summa avräkning med statsverket	-405	22 138

* Ingående balans har justerats med 12 220 tkr på grund av att ett anslag felaktigt redovisades som räntebärande anslag i stället för icke räntebärande anslag år 2021. Felaktigheten har korrigerats under 2023. Punkt ** har också påverkat den ingående balansen på icke räntebärande flöde.

** År 2022 erhöll Livsmedelsverket 10 000 tkr inom anslag 1:27 Civilt försvar, som felaktigt inte anslagsavräknades, men redovisades som fordran i icke räntebärande flöde. Korrigering har gjorts 2023. Investeringarna har i samband med korrigeringen finansierats med lån hos Riksgälden. I saldoto för år 2023 ingår redovisat och anslagsavräknat stöd för nedsättning av avgifter för december 2023. Detta beror på att Livsmedelsverket från och med den 1 januari 2024 inför ett nytt avgiftssystem och att villkoren ändras för anslag 1:26 ap.1. Livsmedelsverket har med anledning av det upprättat ett preliminärt avgift- och stödbeslut för december 2023.

*** I anslag 1:14 ap. 1 Livsmedelsverket för år 2022 ingår 29 000 tkr, som balanserar tidigare kundförluster inom avgiftsområdet.

Not 21 - Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2023-12-31	2022-12-31
Saldot på räntekontot hos Riksgäldskontoret var per 2023-12-31 negativt på grund av överklaganden rörande kontrollavgifter. Se not 26.	0	0

Not 22 - Myndighetskapital

	Stats- kapital	Balanserad kapitalförändring anslagsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring bidragsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt Resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2022	10 252	1 436	10 374	109	-25 245	-3 074
A. Ingående balans 2023	10 252	1 436	10 374	109	-25 245	-3 074
Föregående års kapitalförändring	0	0	-25 246	1	25 245	0
Anslag civilt försvar för nödvattenförsörjning	-10 000	0	0	0	0	-10 000
Anslag för infrastrukturella investeringar	9 581	0	0	0	0	9 581
Årets kapitalförändring	0	0	0	0	-34 233	-34 233
B. Summa årets förändring	-419	0	-25 246	1	-8 988	-34 652
C. Utgående balans 2023	9 833	1 436	-14 871	110	-34 233	-37 725

Not 23 - Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	2023-12-31	2022-12-31
Ingående avsättning	117	490
Årets pensionskostnad	280	-251
Årets pensionsutbetalningar	-187	-122
Utgående avsättning	211	117

Not 24 - Övriga avsättningar	2023-12-31	2022-12-31
Avsättning för lokalt omställningsarbete		
Ingående avsättning	3 902	3 654
Årets förändring	1 004	248
Utgående avsättning lokalt omställningsarbete*	4 907	3 902

* Under år 2024 bedöms ca 1 440 tkr av avsättningen att regleras

Not 25 - Lån i Riksgäldskontoret	2023-12-31	2022-12-31
Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar		
Beviljad låneram enligt regleringsbrev	200 000	130 000
Utnyttjad låneram	165 492	117 902
Ingående balans	117 902	85 325
Årets amorteringar	-12 914	-16 020
Under året nyupptagna lån	60 504	48 597
Utgående balans	165 492	117 902

Not 26 - Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2023-12-31	2022-12-31
Beviljad räntekontokredit enligt regleringsbrev är 775 000 tkr. Totalt 695 012 tkr har använts som en följd av överklaganden rörande kontrollavgifter. Under 2023 har räntekontokrediten överskridits vid ett tillfälle, därefter höjdes räntekontokrediten från 735 000 tkr till 775 000 tkr.	695 012	574 527

Not 27 - Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2023-12-31	2022-12-31
Diverse kortfristiga skulder till statliga myndigheter inklusive leverantörsskulder	8 031	6 788
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	8 923	9 134
Premier avtalsförsäkringar	0	0
Mervärdesskatt	833	384
Summa	17 787	16 306

Not 28 - Övriga kortfristiga skulder	2023-12-31	2022-12-31
Personalens preliminärskatt	7 749	8 409
Övriga kortfristiga skulder	158	13
Summa	7 907	8 422

Not 29 - Periodavgränsningsposter	2023-12-31	2022-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och semesterlöner inkl. soc. avg.	49 978	48 074
Övriga upplupna kostnader	1 199	530
Summa	51 177	48 604
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag, myndigheter	15 538	16 336
Oförbrukade bidrag, övriga	842	825
Summa	16 380	17 162
Oförbrukade bidrag, myndigheter		
Beräknas förbrukas		
- inom tre månader	1 483	479
- mer än tre månader till ett år	9 156	10 078
- mer än ett år till tre år	2 228	2 841
- mer än tre år	2 672	2 938
Summa	15 538	16 336
Övriga förutbetalda intäkter		
Övriga förutbetalda intäkter, myndigheter	0	400
Summa	0	400
Summa periodavgränsningsposter	67 557	66 166

Not 30 - Övriga ansvarsförbindelser

Per 2022-12-31 fanns pågående ärenden med ersättningsanspråk som då ännu inte var beslutade.

Not 31 - Anslagsredovisning, avvikelser årets tilldelning

Anslag 1:15 ap.2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor – del till Livsmedelsverket, finansierar analyser inom vildsvinsprogrammet. Utfallet är beroende av antal nedlagda vildsvin, vilket påverkar antalet analyser inom vildsvinsprogrammet.

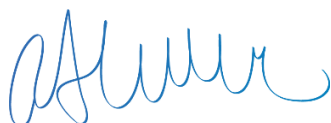
Anslag 1:26 ap.1 Nedsättning av slakteriavgifter - avvikelse mellan beviljat anslag och utfall beror främst på att flera slakterier har fått maximalt stödbelopp enligt förordning (EU) nr 1407/2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse. Från och med 1 januari 2024 införs ett nytt avgiftssystem och ändrade villkor för anslag 1:26 ap. 1.

Livsmedelsverket har med anledning av det upprättat ett preliminärt avgift- och stödbeslut för december 2023 och därmed redovisat stödet för nedsättningen av avgifter på 2023.

Anslag 1:27 ap.1 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet - beviljat anslag avser olika uppdrag inom civilt försvar. Anslaget för år 2022 avsåg infrastrukturella investeringar. På grund av ett fel avräknades inte anslaget och indragning har därför skett under 2023.

8 Fastställande av årsredovisning 2023

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Uppsala 19 februari 2024

Annica Sohlström

Generaldirektör

